

## 1. Poziom wykonania samorządowych budżetów

Jednostki samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego (165 gmin<sup>1</sup>, 26 powiatów<sup>2</sup>, 4 miasta na prawach powiatu i województwo samorządowe) w 2021 r. zrealizowały dochody w wysokości 25 550,3 mln zł i wykonały wydatki w wysokości 23 946,3 mln zł. Wykonane dochody były o 2 795,1 mln zł, a wydatki o 1 983,0 mln zł wyższe od wykonanych w 2020 roku. Dynamika wzrostu dochodów JST w regionie wyniosła 12,3% i była wyższa od ustalonych średnich dla wszystkich JST w kraju (9,3%), a dynamika wzrostu wydatków JST w regionie wyniosła 9,0% i również ukształtowała się na poziomie wyższym niż średnia dla wszystkich JST w kraju (5,6%).

Znaczący wzrost dochodów dolnośląskich JST w 2021 r. był wynikiem wzrostu subwencji ogólnej (o 21,1%) i dochodów własnych (o 16,5%), przy spadku dotacji celowych o 1,7%. Wzrost wydatków dolnośląskich JST spowodowany był wzrostem wydatków majątkowych (o 23,4%) — poprzez przyspieszenie tempa realizacji inwestycji (wzrost wydatków inwestycyjnych o 22,1%) oraz wzrostem wydatków bieżących (o 6,6%).

Plany dochodów uchwalone w budżetach dolnośląskich JST zostały zrealizowane w 103,8%, a plany wydatków w 91,6%. Stopień wykonania samorządowych budżetów w regionie ukształtował się podobnie jak średnia w kraju, która dla dochodów wyniosła 102,7%, a dla wydatków 91,9% planowanych wielkości. Plan dochodów nie został w pełni zrealizowany w budżetach 56 jednostek (45 gminach, 10 powiatach, 1 mieście na prawach powiatu). Na niepełne wykonanie planu wydatków ogółem oddziaływało wykonanie planu wydatków bieżących w 95,5% i planu wydatków majątkowych w 75,8% (kwotowo odpowiednio o 938,4 mln zł i o 1 262,3 mln zł niższych niż planowane).

Analiza stopnia wykonania planu dochodów i wydatków w budżetach jednostek poszczególnych szczebli wskazuje, że większość zrealizowała dochody na poziomie wyższym niż planowane — w województwie samorządowym na poziomie 108,2%, w miastach na prawach powiatu 106,2%, w gminach 102,9%, i w powiatach realizacja planu dochodów była na poziomie 99,0% — przy realizacji wydatków na poziomie niższym niż planowany (odpowiednio 97,4%, 95,2%, 89,2% i 89,4%).

Wykonanie planu dochodów na poziomie wyższym (o 12,2 punktów proc.) niż wykonanie planu wydatków pozytywnie oddziaływało na poprawę wyniku budżetu tj. zmniejszenie łącznej kwoty deficytu w stosunku do kwot określonych w uchwałach budżetowych. W 2021 r. budżety dolnośląskich JST zamknęły się zbiorczo nadwyżką — w wysokości 1 603,9 mln zł, przy planowanym deficycie w wysokości 1 542,6 mln zł. Na taki wynik złożyły się dodatnie wyniki budżetów gmin — 896,4 mln zł, budżetu województwa samorządowego — 281,5 mln zł, budżetów miast na prawach powiatu — 273,2 mln zł i budżetów powiatów — 152,8 mln zł.

Z danych publikowanych na stronach Ministerstwa Finansów wynika, że w 2021 r. budżety jednostek samorządu terytorialnego w Polsce zamknęły się zbiorczo nadwyżką w wysokości 17 441,8 mln zł (przy planowanym deficycie w wysokości 19 428,5 mln zł), a liczba jednostek z deficytem zmniejszyła się do 360 (w 2020 r. deficyt dotyczył 565 jednostek).

<sup>1</sup> Od 1 stycznia 2021 r. Gmina Kamieniec Ząbkowicki jest gminą miejsko-wiejską (wcześniej gmina wiejska). Do celów porównawczych również w roku poprzednim została ujęta w grupie gmin miejsko-wiejskich.

<sup>2</sup> Powiat Jeleniogórski z dniem 1 stycznia 2021 r. zmienił nazwę na Powiat Karkonoski.

Poziom wykonania dochodów i wydatków oraz wynik realizacji budżetów dolnośląskich JST w 2021 r. przedstawia tab. 1.

**Tabela 1. Dochody i wydatki oraz wynik budżetów dolnośląskich JST w 2021 r.**

Wyszczególnienie	Dochody			Wydatki			Wynik budżetu				
	plan	wykonanie	procent wykonania planu	plan	wykonanie	procent wykonania planu	per saldo [tys. zł]	deficyt		nadwyżka	
	[tys. zł]	[tys. zł]		[tys. zł]	[tys. zł]			[tys. zł]	liczba JST	[tys. zł]	liczba JST
JST ogółem	24 604 448	25 550 260	103,8	26 147 048	23 946 323	91,6	1 603 937	-82 545	20	1 686 482	176
Gminy, z tego:	12 491 265	12 855 257	102,9	13 412 044	11 958 862	89,2	896 395	-64 147	17	960 542	148
– miejskie	3 818 207	3 867 425	101,3	4 070 623	3 611 395	88,7	256 030	-5 647	2	261 677	29
– wiejskie	3 967 237	4 140 865	104,4	4 233 357	3 772 619	89,1	368 246	-11 390	6	379 636	71
– miejsko-wiejskie	4 705 822	4 846 967	103,0	5 108 063	4 574 848	89,6	272 118	-47 110	9	319 229	48
Powiaty	2 803 318	2 775 718	99,0	2 933 679	2 622 904	89,4	152 814	-2 701	2	155 515	24
Miasta na prawach powiatu	7 830 134	8 317 708	106,2	8 445 840	8 044 476	95,2	273 232	-15 697	1	288 929	3
Województwo samorządowe	1 479 730	1 601 577	108,2	1 355 485	1 320 081	97,4	281 496	0	0	281 496	1

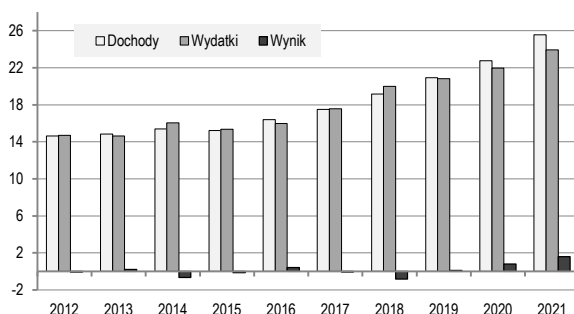
Wyniki realizacji budżetów JST za 2021 r. ukształtowały się następująco:

- 175 JST realizowało budżet z planowanym deficytem, a ostatecznie rok budżetowy deficytem zamknęło 20 JST (10,2%) — 17 gmin, 2 powiaty i 1 miasto na prawach powiatu — łącznie na kwotę 82,5 mln zł (dla porównania — w 2020 r. deficyt dotyczył 35 budżetów łącznie na kwotę 385,9 mln zł);
- 21 JST realizowało budżet z planowaną nadwyżką, a ostatecznie rok budżetowy nadwyżką zamknęło 176 JST (89,8%) — 148 gmin, 24 powiaty, 3 miasta na prawach powiatu i województwo samorządowe — łącznie na kwotę 1 686,5 mln zł (dla porównania — w 2020 r. nadwyżkę odnotowano w 161 budżetach JST łącznie na kwotę 1 177,8 mln zł).

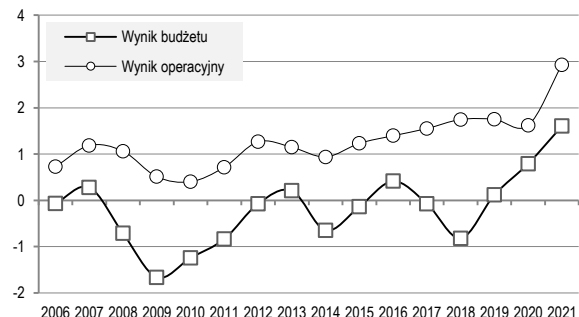
Wyniki analiz wskazują na poprawę wyniku w stosunku do planu w budżetach wszystkich 196 JST w regionie z których:

- 155 uzyskało nadwyżkę przy planowanym deficycie,
- 20 zrealizowało deficyt niższy od planowanego,
- 21 uzyskało nadwyżkę wyższą od planowanej.

W żadnej JST nie odnotowano pogorszenia wyniku w stosunku do planowanego, tj. nie wystąpiło pogłębienie deficytu, ani pomniejszenie kwoty planowanej nadwyżki budżetu, nie było też sytuacji wystąpienia deficytu przy planowanej nadwyżce. Poprawa wyników w dużej mierze związana była z faktem zasilenia wszystkich JST środkami na uzupełnienie subwencji ogólnej i środkami subwencyjnymi na dofinansowanie zadań własnych (które stanowiły dodatkowe wsparcie celem zniwelowania skutków zmian podatkowych) oraz środkami na inwestycje w ramach Programu Inwestycji Strategicznych „Polski Ład”.



Rys. 1. Dochody i wydatki oraz wynik budżetów dolnośląskich JST w latach 2012–2021 (w mld zł)



Rys. 2. Wynik budżetu i wynik operacyjny dolnośląskich JST w latach 2006–2021 (w mld zł)

Analiza zmian poziomu dochodów i wydatków dolnośląskich JST w latach 2012–2021 pozwala zauważyć ich tendencję wzrostową szczególnie w latach 2014 i 2017–2021 r. W roku budżetowym 2021 wzrost

dochodów wyprzedził wzrost wydatków (o 3,3 punktu proc.), co wyraziło się nadwyżką w wysokości 1 603,9 mln zł (w 2020 r. nadwyżka wyniosła 791,9 mln zł).

Zmiany poziomu dochodów i wydatków oraz wynik realizacji budżetów dolnośląskich JST w latach 2012–2021 przedstawia rys. 1. natomiast poziom wyniku operacyjnego i wyniku budżetu dolnośląskich JST w latach 2006–2021 przedstawia rys. 2.

Zgodnie z zasadą równoważenia budżetu bieżącego określoną w art. 242 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 305), zwanej dalej „u.f.p.” (z mocą obowiązującą do 2022 r.), wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż dochody bieżące powiększone o nadwyżkę bieżącą z lat ubiegłych i wolne środki. W 2021 r. (zgodnie z art. 78 ustawy z dnia 19 listopada 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2021) relacja ta mogła zostać przekroczona o kwotę planowanych wydatków bieżących ponoszonych w celu realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem COVID-19 w rozumieniu ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1842, z późn. zm.3), zwanej dalej „COVID-19”, w części, w jakiej zostały sfinansowane dochodami majątkowymi lub przychodami, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 1–4 i 7 ustawy o finansach publicznych i planowanego ubytku w dochodach, będącego skutkiem wystąpienia COVID-19.

Wyniki realizacji budżetów w 2021 r. wskazują na zachowanie tej zasady przez wszystkie dolnośląskie JST. Dla porównania w pierwszym roku jej obowiązywania (2011) — aż 11 JST nie zachowywało tej relacji.

W 2021 r. nadwyżkę operacyjną (określoną różnicą dochodów i wydatków bieżących) uzyskały wszystkie dolnośląskie JST — 162 gminy, 26 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu i województwo samorządowe — łącznie w wysokości 2 928,2 mln zł.

W zakresie prognozowania relacji spłaty zobowiązań na lata 2020-2025 mają zastosowanie przepisy art. 9 ust.1, 3 i 4 ustawy nowelizującej<sup>3</sup>, wyznaczające reguły obliczania tej relacji w okresie przejściowym, a art. 242 i 243 u.f.p. w nowym brzmieniu będzie miał zastosowanie od 2026 r. Biorąc pod uwagę powyższe a także zmiany wynikające z przepisów ustawy o zwalczaniu COVID-19 w niniejszym opracowaniu odstąpiono od oceny prognozowanych wielkości kluczowych elementów WPF wpływających na kształtowanie się relacji z art. 243 na podstawie wykonania budżetów JST za rok 2021 i zrezygnowano z analizy tego wskaźnika.

W przypadku niespełnienia wymogów określonych w art. 242–243 u.f.p. na etapie uchwalania budżetu i wieloletniej prognozy finansowej (WPF) JST mają zastosowanie przepisy art. 240a u.f.p., dotyczące wezwania do opracowania i uchwalenia przez JST programu postępowania naprawczego, podlegającego zaopiniowaniu przez regionalną izbę obrachunkową. Zgodnie z art. 240a ust. 8 u.f.p. – w przypadku nieopracowania programu naprawczego lub braku pozytywnej opinii budżet JST ustala regionalna izba obrachunkowa. W 2021 r. nie odnotowano przypadku realizacji programu postępowania naprawczego w żadnej JST województwa dolnośląskiego ani zastępczego ustalenia budżetów JST.

W 2021 r. kolejny raz (od 2013 r.) odnotowano wzrost zadłużenia dolnośląskich JST — łączna kwota długu wyniosła 9 117,3 mln zł i wzrosła o 449,7 mln zł (dla porównania w latach 2019 i 2020 wzrosła odpowiednio o 156,2 mln zł i o 583,9 mln zł). Pomimo wzrostu zadłużenia (o 5,2%) relacja łącznej kwoty długu do dochodów uległa obniżeniu do 35,7% (w 2020 r. wyniosła 38,1%), o czym zdecydował znaczący wzrost dochodów ogółem — o 12,3%.

Z danych publikowanych na stronach MF wynika, że w 2021 r. zadłużenie JST w kraju w ujęciu zbiorczym wzrosło o 1,4% natomiast dochody wzrosły o 9,5%, przez co jego relacja do dochodów ukształtowała się na poziomie — 27,3% (w roku poprzednim 29,5%).

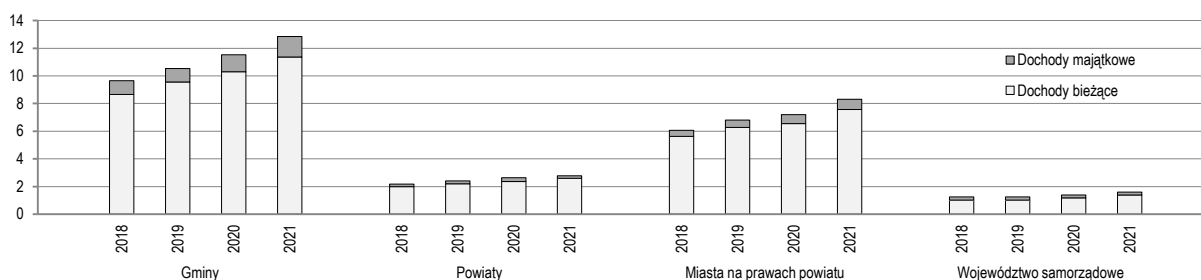
Wykonanie budżetów przez dolnośląskie JST w 2021 r. wraz z wynikiem budżetu i wynikiem operacyjnym oraz poziomem zadłużenia przedstawia zestawienie 1, dane w przeliczeniu na 1 mieszkańca — zestawienie 2, a wskaźniki i relacje — zestawienie 3 (na końcu opracowania).

<sup>3</sup> Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2500),

## 2. Wielkość i dynamika dochodów

Dochody dolnośląskich JST w 2021 r. wyniosły łącznie 25 550,3 mln zł (przy planowanych 24 604,5 mln zł) i były o 2 795,1 mln zł (o 12,3%) wyższe od wykonanych w 2020 roku. Dynamika wzrostu dochodów JST w regionie była o 3 punkty proc. wyższa od średniej krajowej (dynamika dochodów JST w kraju wyniosła 9,3%), co przełożyło się na 7,7% udział dochodów dolnośląskich JST w dochodach wszystkich JST w kraju (podobnie jak w 2020 r.).

Analiza zmian poziomu dochodów dolnośląskich JST wskazuje na wzrost dochodów w budżetach jednostek wszystkich szczebli i typów gmin. Najwyższy wzrost dochodów uzyskały gminy, łącznie o 1 322,3 mln zł (tj. o 11,5%, z tego miejskie o 11,2%, wiejskie o 11% i miejsko-wiejskie o 12,1%). Dochody miast na prawach powiatu były wyższe o 1 121,2 mln zł (o 15,6%), powiatów o 128,8 mln zł (o 4,9%), województwa samorządowego o 222,8 mln zł (o 16,2%) od uzyskanych w 2020 roku. Realny wzrost dochodów dolnośląskich JST, przy uwzględnieniu wskaźnika inflacji na poziomie 5,1%, wyniósł 7,2%.



Rys. 3. Dochody dolnośląskich JST w latach 2018–2021 (w mld zł)

Zmiany poziomu dochodów dolnośląskich JST w latach 2018–2021 prezentuje rys. 3, a poziom oraz dynamikę dochodów w 2021 r. przedstawia tab. 2.

Plan dochodów określony w uchwałach budżetowych dolnośląskich JST na rok 2021 został wykonany w 103,8% (w 2020 r. w 101,3%), z tego dochody bieżące w 103,6%, a majątkowe w 106,3% planowanych wielkości. Zrealizowane dochody bieżące (22 925 mln zł) stanowiły 89,7%, a dochody majątkowe (2 625,25 mln zł) 10,3% dochodów dolnośląskich JST w 2021 roku. Dochody bieżące były wyższe od wykonanych w roku poprzednim o 2 540,7 mln zł (o 12,5%), natomiast dochody majątkowe o 254,3 mln zł (o 10,7%). Dochody bieżące JST w kraju wzrosły o 10,6%, a dochody majątkowe wzrosły o 1,2%.

Wzrost dochodów jest efektem zasilenia wszystkich JST środkami na uzupełnienie subwencji ogólnej (8 mld), środkami subwencyjnymi na dofinansowanie zadań własnych (4 mld), które otrzymały jako dodatkowe wsparcie celem zniwelowania skutków zmian podatkowych oraz środkami na inwestycje w ramach Programu Inwestycji Strategicznych „Polski Ład”.

Tabela 2. Dynamika dochodów dolnośląskich JST w 2021 r.

Wyszczególnienie	2020			2021			Dynamika dochodów (2020 = 100)				
	dochody ogółem	z tego:		dochody ogółem	z tego:		struktura dochodów		ogółem	bieżące	majątkowe
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe					
	[tys. zł]						[%]				
JST ogółem	22 755 189	20 384 266	2 370 923	25 550 260	22 925 010	2 625 250	89,7	10,3	112,3	112,5	110,7
Gminy, z tego:	11 533 008	10 291 992	1 241 016	12 855 257	11 364 255	1 491 002	88,4	11,6	111,5	110,4	120,1
– miejskie	3 478 743	3 123 371	355 372	3 867 425	3 418 392	449 033	88,4	11,6	111,2	109,4	126,4
– wiejskie	3 731 476	3 312 431	419 046	4 140 865	3 702 011	438 854	89,4	10,6	111,0	111,8	104,7
– miejsko-wiejskie	4 322 789	3 856 191	466 598	4 846 967	4 243 852	603 114	87,6	12,4	112,1	110,1	129,3
Powiaty	2 646 890	2 363 068	283 822	2 775 718	2 594 463	181 255	93,5	6,5	104,9	109,8	63,9
Miasta na prawach powiatu	7 196 542	6 552 518	644 024	8 317 708	7 577 895	739 813	91,1	8,9	115,6	115,6	114,9
Województwo samorządowe	1 378 748	1 176 687	202 061	1 601 577	1 388 397	213 180	86,7	13,3	116,2	118,0	105,5

Wskaźnik dynamiki dochodów bieżących dolnośląskich JST w 2021 r. ukształtował się w granicach od 109,8% (powiaty) do 118% (województwo samorządowe). Dochody bieżące gmin wzrosły łącznie o 1 072,3 mln zł (o 10,4%), z tego gmin wiejskich o 11,8%, gmin miejsko-wiejskich o 10,1% i gmin miejskich o 9,4%. Dochody bieżące miast na prawach powiatu były wyższe o 1 025,4 mln zł (o 15,6%), województwa samorządowego wyższe o 211,7 mln zł (o 18%), a powiatów wyższe o 231,4 mln zł (o 9,8%).

Wskaźnik dynamiki dochodów majątkowych dolnośląskich JST w 2021 r. ukształtował się w granicach od 63,9% (powiaty) do 120,1% (gminy). Dochody majątkowe gmin wzrosły łącznie o 250 mln zł (o 20,1%), z tego gmin wiejskich o 4,7%, gmin miejsko-wiejskich o 29,3% i gmin miejskich o 26,4%. Dochody majątkowe miast na prawach powiatu były wyższe o 95,8 mln zł (o 14,9%), powiatów niższe o 102,6 mln zł (o 36,1%), a województwa samorządowego wyższe o 11,1 mln zł (o 5,5%). Wzrost dochodów majątkowych pozostaje w bezpośrednim związku ze środkami otrzymanymi przez jednostki wszystkich szczebli i typów gmin z Programu Inwestycji Strategicznych „Polskiego Ładu”.

Wyniki analiz wskazują, że wzrost dochodów dolnośląskich JST w 2021 r. — o 2 795,1 mln zł (o 12,3%) w stosunku do uzyskanych w roku poprzednim — był wynikiem realizacji:

- wyższych o 2 010,7 mln zł (o 16,6%) kwot dochodów własnych (w 2020 r. wzrosły o 6,5%),
- wyższych o 893 mln zł (o 21,1%) kwot subwencji ogólnej i środków na uzupełnienie dochodów (w 2020 r. wzrosły o 10%).

Wzrost dochodów własnych dotyczył wszystkich szczebli JST, gmin o 14,4%, powiatów o 0,3%, miast na prawach powiatów o 22,6% a województwa samorządowego o 23,5%.

Poziom i dynamikę dochodów JST województwa dolnośląskiego w 2021 r. według głównych źródeł przedstawia tab. 3.

**Tabela 3. Dynamika dochodów dolnośląskich JST w 2021 r. według głównych źródeł**

Wyszczególnienie	Dochody w 2021 r.				Dynamika dochodów (2020 = 100)			
	ogółem	dochody własne	subwencja ogólna	dotacje celowe	ogółem	dochody własne	subwencja ogólna	dotacje celowe
	[tys. zł]				[%]			
JST ogółem	25 550 260	14 100 926	5 132 271	6 317 063	112,3	116,6	121,1	98,3
Gminy, z tego:	12 855 257	6 808 706	2 318 962	3 727 589	111,5	114,4	121,4	101,6
– miejskie	3 867 425	2 196 733	648 417	1 022 276	111,2	116,5	127,7	94,2
– wiejskie	4 140 865	2 147 369	755 789	1 237 707	111,0	111,5	118,7	105,8
– miejsko-wiejskie	4 846 967	2 464 604	914 756	1 467 607	112,1	115,1	119,5	103,7
Powiaty	2 775 718	1 070 690	1 097 318	607 710	104,9	100,3	113,0	99,9
Miasta na prawach powiatu	8 317 708	5 187 930	1 526 615	1 603 163	115,6	122,6	127,3	90,9
Województwo samorządowe	1 601 577	1 033 600	189 376	378 601	116,2	123,5	119,3	98,9

Na dynamikę wzrostu dochodów własnych dolnośląskich JST (16,6%) — oddziaływało:

- zwiększenie o 513 mln zł (o 12,7%) wpływów z podatków i opłat lokalnych; wzrost tych dochodów dotyczył jednostek wszystkich szczebli i typów gmin. Najniższy odnotowano w województwie samorządowym (o 3%), najwyższy wzrost obserwujemy w miastach na prawach powiatu (o 14,2%), następnie w powiatach (o 12,9%), podobnie w gminach wiejskich (o 12,9%), w gminach miejsko – wiejskich (o 12,2%), a w gminach miejskich (o 11,1%); o wzroście dochodów z tych tytułów zdecydował wzrost wpływów z podatku od czynności cywilnoprawnych o 83,3 mln zł, tj. o 34%, podatku od spadków i darowizn o 5,8 mln zł, tj. o 27% oraz z innych opłat lokalnych, przede wszystkim z opłaty z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości o 12 mln zł, tj. 20%;
- zwiększenie o 881,8 mln zł (o 43%) wpływów z tytułu udziału w podatkach państwowych (PIT i CIT); wzrost tych dochodów dotyczył województwa (o 46%), powiatów (o 58%), miast na prawach powiatu (o 39%), gmin wiejskich (o 83%), gmin miejsko – wiejskich (o 65%), w gminach miejskich nastąpił jedynie wzrost z tytułu udziału w podatku PIT (o 12%), natomiast udziały w podatku CIT spadły o 32%; dynamika wpływów z tytułu udziału w PIT (38,9 %) była wyższa niż dynamika wpływów z tytułu udziału w CIT (28,5%).

Wzrost dochodów JST w regionie z tytułu subwencji ogólnej — łącznie o 21,1% — dotyczył jednostek wszystkich szczebli i typów gmin. Najwyższy wzrost odnotowało w gminach miejskich (o 27,7%), następnie w miastach na prawach powiatu (o 27,3%), gminach miejsko-wiejskich (o 19,5%), województwie samorządowym (o 19,3%), gminach wiejskich (o 18,7%), a najniższy w powiatach (o 13%).

Zmiany kwot subwencji ogólnej według jej części oraz środków na uzupełnienie dochodów — łącznie wyższych o 870 mln zł od kwot otrzymanych w 2020 r. — wynikają ze wzrostu środków na uzupełnienie dochodów o 636,6 mln zł (o 1 277%) do kwoty 686,5 mln zł. Kwoty pozostałych części subwencji osiągnęły poziom zbliżony do roku poprzedniego.

Wpłaty dolnośląskich JST do budżetu państwa na część równoważącą subwencji ogólnej w 2021 r. wyniosły łącznie 214,3 mln zł i były o 7% (o 13,8 mln zł) wyższe niż w 2020 roku. Wpłat dokonało 12 gmin (77,6 mln zł), 4 powiaty (32 mln zł) i 1 miasto na prawach powiatu (104,7 mln zł). Kwota dokonanych wpłat była o 13,8 mln zł wyższa od łącznej kwoty części równoważącej przekazanej dolnośląskim JST z budżetu państwa w 2020 roku.

W 2021 r. odnotowano spadek dochodów dolnośląskich JST z tytułu dotacji celowych — łącznie o 1,7% (w 2020 r. wzrost o 12,2%). Spadek tych dochodów dotyczył województwa samorządowego (o 1,1%), miast na prawach powiatu (o 0,8%), powiatów (o 0,05%) oraz gmin miejskich (o 5,8%); natomiast dotacje wzrosły dla gmin miejsko-wiejskich (o 3,7%) i gmin wiejskich (o 5,79%) w porównaniu do otrzymanych 2020 roku.

Wpływ na spadek kwot dotacji celowych w 2021 r. — łącznie o 108,6 mln zł niższych niż w 2020 r. — miał spadek kwot dotacji celowych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich o 329,2 mln zł, (o 28%) oraz dotacji celowych na zadania własne o 288,4 mln zł (o 16%) w stosunku do roku poprzedniego.

### 3. Struktura dochodów

Zróznicowanie dynamiki wzrostu dochodów dolnośląskich JST w 2021 r. według źródeł znalazło odzwierciedlenie w niewielkiej zmianie ich struktury. Nieznacznie wzrósł udział dochodów własnych (o 2 punkty proc.) do 55,2% i udział subwencji ogólnej (o 1,5 punktu proc.) do 20,1% a udział dotacji celowych obniżył się (o 3,5 punktu proc.) do 24,7% dochodów.

W strukturze dochodów JST w 2021 r. w skali całego kraju — nieznacznie obniżył się udział dochodów własnych (o 0,4 punktu proc.) do 47,6%, a wzrósł udział subwencji ogólnej (o 2,7 punktu proc.) do 24,7%, a udział dotacji celowych spadł (o 2,3 punktu proc.) do 27,7% dochodów. Wyniki porównań wskazują na utrzymywanie się w dochodach JST w regionie, w porównaniu do średnich dla JST w kraju, zauważalnie wyższego udziału dochodów własnych (o 7,6 punktu proc.), a niższego subwencji ogólnej i dotacji celowych (odpowiednio o 4,6 i 3 punktu proc.).

Zmiany struktury dochodów dolnośląskich JST prezentują tab. 4. (lata 2019–2021) i rys. 4 (lata 2018–2021).

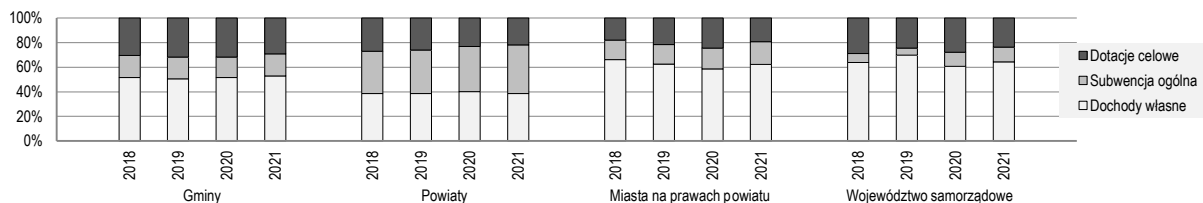
**Tabela 4. Struktura dochodów dolnośląskich JST i tendencje jej zmian w latach 2019–2021 (w %)**

Wyszczególnienie	Dochody własne			Subwencja ogólna			Dotacje celowe		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
JST ogółem	54,3	53,2	55,2	18,4	18,6	20,1	27,3	28,2	24,7
Gminy, z tego:	50,7	51,6	53,0	17,6	16,6	18,0	31,7	31,8	29,0
– miejskie	55,1	54,2	56,8	15,4	14,6	16,8	29,5	31,2	26,4
– wiejskie	49,2	51,6	51,9	18,4	17,0	18,3	32,4	31,4	29,8
– miejsko-wiejskie	48,5	49,6	50,8	18,7	17,7	18,9	32,8	32,7	30,3
Powiaty	38,6	40,3	38,6	35,4	36,7	39,5	26,0	23,0	21,9
Miasta na prawach powiatu	62,5	58,8	62,4	15,9	16,7	18,4	21,6	24,5	19,2
Województwo samorządowe	70,0	60,7	64,5	5,5	11,5	11,8	24,5	27,8	23,7

Najwyższy udział dochodów własnych (64,5%) odnotowano w dochodach województwa samorządowego (wzrost udziału o 3,8 punktu proc.), a najniższy (38,6%) w dochodach powiatów (spadek udziału o 1,7 punktu proc.). Udział dochodów własnych w dochodach miast na prawach powiatu wzrósł do 62,4% (o 3,6 punktu proc.), natomiast w dochodach powiatów obniżył się do 38,6% (o 1,7 punktu proc.).

Udział dochodów własnych w dochodach dolnośląskich JST w 2021 r. zawierał się w następujących przedziałach:

- gminy miejskie — od 40,1% (Piława Górna) do 79,4% (Karpacz),
- gminy wiejskie — od 23,4% (Jemielno) do 75,4% (Kobierzyce),
- gminy miejsko-wiejskie — od 25,4% (Lubomierz) do 73,8% (Bogatynia),
- powiaty — od 24,7% (Złotoryjski) do 61,0% (Wrocławski),
- miasta na prawach powiatu — od 47,8% (Jelenia Góra) do 63,4% (Wrocław).



Rys. 4. Struktura dochodów dolnośląskich JST w latach 2018–2021

W strukturze dochodów własnych dolnośląskich JST dominowały wpływy z tytułu udziału w podatkach państwowych (PIT i CIT), które w 2021 r. stanowiły 44,5% ich dochodów własnych, z tego 89,2% dochodów województwa samorządowego, 60,1% dochodów powiatów, 44,1% dochodów miast na prawach powiatu i 35,6% dochodów gmin.

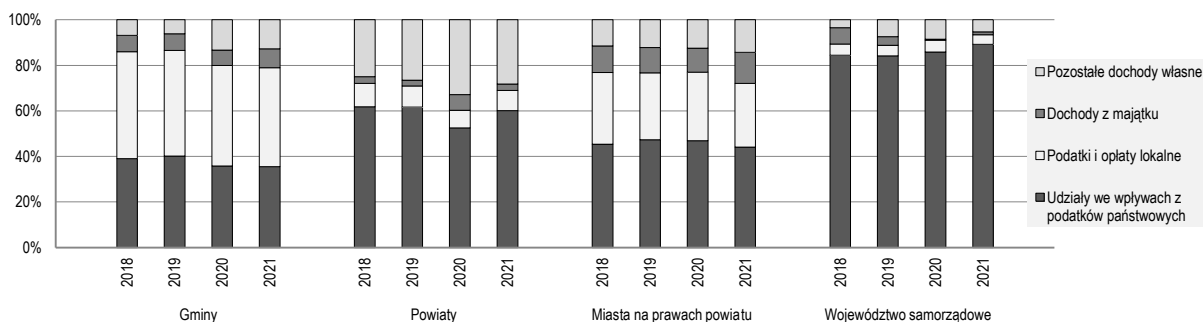
Dochody z tytułu podatków i opłat lokalnych stanowiły 32,2% dochodów własnych JST, w tym 43,4% dochodów gmin, 28,0% dochodów miast na prawach powiatu, 8,8% dochodów powiatów i 4,3% dochodów województwa samorządowego.

Dochody z majątku stanowiły 9,3% dochodów własnych JST, w tym 13,7% dochodów miast na prawach powiatu, 2,9% dochodów powiatów, 8,3% dochodów gmin i 1,2% dochodów województwa samorządowego.

Pozostałe dochody stanowiły 13,9% dochodów własnych JST, a ich udział w dochodach wyniósł od 5,3% dla województwa samorządowego, 12,8% dla gmin, 14,2% dla miast na prawach powiatu do 28,2% dla powiatów.

Porównanie struktury dochodów własnych dolnośląskich JST w 2021 r. do struktury dochodów w 2020 r. wskazuje na wystąpienie niewielkich zmian, tj. obniżenie udziału wpływów z PIT i CIT o 0,1 punktu proc., udziału dochodów z tytułu podatków i opłat lokalnych o 1,1 punkt proc. i udziału pozostałych dochodów własnych o 0,5 punktu proc. oraz podwyższenie dochodów z majątku o 1,7 punktu proc.

Strukturę dochodów własnych dolnośląskich JST w latach 2018–2021 przedstawia rys. 5.



Rys. 5. Struktura dochodów własnych dolnośląskich JST w latach 2018–2021

Udział subwencji ogólnej wraz ze środkami na uzupełnienie dochodów, w dochodach dolnośląskich JST w 2021 r., podobnie jak w latach poprzednich, był bardzo zróżnicowany i kształtował się w przedziale od 11,8% w dochodach województwa samorządowego do 39,5% w dochodach powiatów, w tym stanowił 18,0% dochodów gmin i 18,4% dochodów miast na prawach powiatu. Wyniki porównań do roku poprzedniego informują o wzroście udziału subwencji ogólnej w dochodach powiatów (o 2,8 punktu proc.), dochodach miast na prawach powiatu (o 1,7 punktu proc.), w dochodach gmin (o 1,5 punkt proc.) i dochodach województwa samorządowego (o 0,3 punktu proc.).

Analiza struktury dochodów według jednostek poszczególnych szczebli wskazuje na utrzymywanie się wysokiego zróżnicowania udziału subwencji ogólnej w dochodach gmin — od 6,2% (Szklarska Poręba) do 33,7% (Lubomierz), w dochodach miast na prawach powiatu — od 16,4% (Wrocław) do 24,6% (Jelenia Góra), a w dochodach powiatów — od 18,4% (Legnicki) do 49,7% (Strzeliński).

Zmiany w strukturze subwencji ogólnej wskazują na niewielkie przesunięcia udziału kwot poszczególnych części w stosunku do roku poprzedniego — część oświatowa stanowiła 80,2% (spadek udziału o 0,4 punktu proc.), część wyrównawcza stanowiła 16,0% (wzrost udziału o 0,4 punktu proc.) a część równoważąca i regionalna 3,9% (wzrost udziału o 0,1 punktu proc.).

Dotacje celowe stanowiły w 2021 r.:

- 29,0% dochodów gmin, a ich udział w dochodach obniżył się o 2,8 punktu proc.,
- 23,7% dochodów województwa samorządowego, a ich udział w dochodach obniżył się o 4,1 punktu proc.,
- 19,2% dochodów miast na prawach powiatu, a ich udział w dochodach obniżył się o 5,3 punktu proc.,
- 21,9% dochodów powiatów, a ich udział w dochodach obniżył się o 1,1 punktu proc.

Zmiany w strukturze dotacji celowych w 2021 r. dotyczyły wzrostu udziału dotacji celowych na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej (o 1,1 punktu proc.) do 69,7%, wzrostu udziału dotacji na finansowanie zadań realizowanych wspólnie z innymi jednostkami na podstawie porozumień (o 0,3 punktu proc.) do 2,4% oraz wzrostu udziału dotacji otrzymanych z funduszy celowych i pozostałych jednostek sektora finansów publicznych (o 2,4 punktu proc.) do 3,2%. Udział dotacji na dofinansowanie zadań własnych JST obniżył się (o 4,1 punktu proc.) do 24,3%.

## 4. Poziom dochodów na 1 mieszkańca

Dochody zrealizowane przez dolnośląskie JST w 2021 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 8859 zł i były wyższe o 1008 zł (o 12,8%) od pozyskanych w roku poprzednim, z tego dochody bieżące wyniosły 7949 zł i były wyższe o 916 zł (o 13,0%), a dochody majątkowe wyniosły 910 zł i były wyższe o 92 zł (11,2%) od wykonanych w roku poprzednim.

Po raz kolejny dolnośląskie jednostki wszystkich szczebli i typów gmin uzyskały dochody *per capita* wyższe niż w roku poprzednim. Dochody gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 6565 zł i były wyższe o 700 zł (o 11,9%) od uzyskanych w roku poprzednim, w tym: dochody gmin wiejskich wyniosły 7187 zł i były wyższe o 762 zł (o 11,9%), dochody gmin miejsko-wiejskich wyniosły 6560 zł i były wyższe o 670 zł (o 11,4%), a dochody gmin miejskich wyniosły 6013 zł i były wyższe o 674 zł (o 12,6%). W powiatach dochody na 1 mieszkańca wyniosły 1418 zł i były wyższe o 72 zł (o 5,3%). Najwyższe dochody *per capita* uzyskały miasta na prawach powiatu, których dochody wyniosły 8983 zł i były wyższe o 1263 zł (o 16,4%) od wykonanych w 2020 roku. Dochody województwa samorządowego wyniosły 555 zł i były wyższe o 79 zł (o 16,6%) od zrealizowanych w 2020 roku.

Poziom dochodów dolnośląskich JST na 1 mieszkańca w latach 2020 i 2021 zaprezentowano w tab. 5.

Zróżnicowanie poziomu dochodów dolnośląskich JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2021 r. kształtowało się w następujących przedziałach:

1) gminy: od 5017 zł do 14 314 zł, z tego:

- gminy miejskie — od 5058 zł (Zawidów) do 12 291 zł (Karpacz),
- gminy wiejskie — od 5289 zł (Zagrodno) do 14 314 zł (Kobierzyce),
- gminy miejsko-wiejskie — od 5017 zł (Gryfów Śląski) do 11 266 zł (Polkowice);

2) powiaty: od 1149 zł (Dzierżoniowski) do 1856 zł (Milicki);

3) miasta prawach powiatu: od 7181 zł (Wałbrzych) do 9659 zł (Wrocław).

Największe zróżnicowanie poziomu dochodów *per capita* dotyczyło gmin (9297 zł), w tym gmin wiejskich (9025 zł), a najmniejsze dotyczyło powiatów (707 zł).

Ustalony dla 2021 r. średni poziom dochodów *per capita* dla gmin regionu (6565 zł) został osiągnięty przez 67 gmin (40,6%), z tego 40 gmin wiejskich (51,9% tych gmin), 19 gmin miejsko-wiejskich (33,3% tych gmin) i 8 gmin miejskich (25,8% tych gmin).



**Tabela 5. Dochody dolnośląskich JST na 1 mieszkańca w latach 2020 i 2021 (w zł)**

Wyszczególnienie	2020			2021			Zmiana kwot dochodów		
	dochody ogółem	z tego:		dochody ogółem	z tego:		dochody ogółem	z tego:	
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe
JST ogółem	7 851	7 033	818	8 859	7 949	910	1 008	916	92
Gminy, z tego:	5 865	5 234	631	6 565	5 804	761	700	570	130
– miejskie	5 339	4 794	545	6 013	5 315	698	674	521	153
– wiejskie	6 425	5 703	722	7 187	6 425	762	762	722	40
– miejsko-wiejskie	5 890	5 254	636	6 560	5 744	816	670	490	180
Powiaty	1 346	1 202	144	1 418	1 325	93	72	123	-51
Miasta na prawach powiatu	7 720	7 029	691	8 983	8 184	799	1 263	1 155	108
Województwo samorządowe	476	406	70	555	481	74	79	75	4

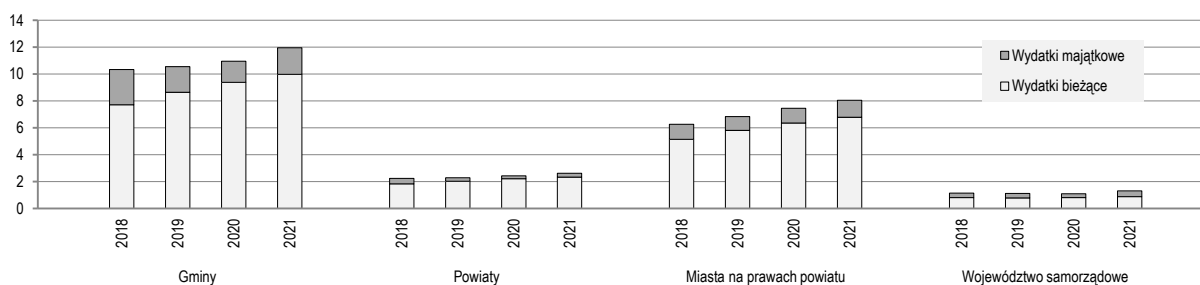
Według liczby mieszkańców na dzień 30 czerwca.

Dla porównania — dochody *per capita* obliczone dla wszystkich JST w kraju w 2021 r. wyniosły 8737 zł i były wyższe o 787 zł (9,9%) od uzyskanych w roku poprzednim. Dochody gmin wyniosły 6362 zł i były wyższe o 582 zł (10,1%), a dochody powiatów wyniosły 1403 zł i były wyższe o 63 zł (4,7%). Dochody *per capita* obliczone dla wszystkich miast na prawach powiatu<sup>4</sup> wyniosły 8907 zł i były wyższe o 920 zł (11,5%), a wyliczone dla województw samorządowych wyniosły 598 zł i były wyższe o 52 zł (9,5%) od uzyskanych w 2020 roku. Wyniki porównań dochodów JST w regionie ze średnimi dla kraju wskazują, że w 2021 r. wszystkie dolnośląskie gminy, powiaty i miasta na prawach powiatu uzyskały poziom dochodów na 1 mieszkańca wyższy od średnich krajowych, natomiast jedynie dochody dolnośląskiego województwa samorządowego ukształtowały się poniżej średnich dla tego typu jednostek w kraju.

## 5. Wielkość i dynamika wydatków

Wydatki dolnośląskich JST w roku budżetowym 2021 wyniosły łącznie 23 946,3 mln zł (przy planowanych 26 147,0 mln zł) i były o 1 983,0 mln zł (o 9,0%) wyższe od wykonanych w 2020 roku. Wydatki bieżące wyniosły 19 996,8 mln zł i były o 1 232,9 mln zł (o 6,6%) wyższe od wykonanych w roku poprzednim, a wydatki majątkowe wyniosły 3 949,5 mln zł i były wyższe o 750,1 mln zł (o 23,4%). Dynamika wzrostu wydatków JST w regionie była o 3,4 punktu proc. wyższa niż w roku poprzednim i o 3,4 punktu proc. wyższa od średniej wyliczonej dla wszystkich JST w kraju w 2021 r.

Zmiany poziomu wydatków dolnośląskich JST w latach 2018–2021 przedstawia rys. 6, a poziom wydatków w latach 2020 i 2021 w podziale na bieżące i majątkowe — tab. 6.



Rys. 6. Wydatki bieżące i majątkowe dolnośląskich JST w latach 2018–2021 (w mld zł)

W 2021 r. wzrost wydatków ogółem dotyczył jednostek wszystkich szczebli i typów gmin. Najwyższy wzrost odnotowało województwo samorządowe (o 19,2%), kolejno gminy miejsko-wiejskie (o 10,7%), gminy wiejskie (o 8,7%), powiaty (o 7,9%), miasta na prawach powiatu (o 7,8%) i gminy miejskie (o 7,4%). Rozpiętość procentowa wzrostu ukształtowała się dla wydatków bieżących między 9,8% (województwo samorządowe) a 5,2% (gminy miejskie), natomiast dla wydatków majątkowych — między 44% (województwo samorządowe) a 10,9% (gminy wiejskie).

<sup>4</sup> z uwzględnieniem m.st. Warszawy

Z wykonania budżetów dolnośląskich JST za 2021 rok wynika, że wzrost wydatków ogółem wystąpił w budżetach 169 (86,2%) jednostek, natomiast poziomu roku poprzedniego nie osiągnęły wydatki 27 jednostek, z tego wydatki 24 gmin, 2 powiatów i 1 miasta na prawach powiatu.

Analiza zmian poziomu wydatków majątkowych dolnośląskich JST wskazuje na:

- wzrost wydatków w budżetach 138 jednostek łącznie na kwotę 1 061,6 mln zł, z tego w budżetach 118 gmin, 18 powiatów, 1 miasta na prawach powiatu i województwa samorządowego; najwyższy kwotowo wzrost dotyczył wydatków Wrocławia (o 262,6 mln zł) oraz Województwa Dolnośląskiego (o 133,3 mln zł);
- spadek wydatków w budżetach 58 jednostek łącznie na kwotę 311,5 mln zł, z tego w budżetach 47 gmin, 8 powiatów i 3 miast na prawach powiatu; największy spadek dotyczył wydatków majątkowych Wałbrzycha (o 66,0 mln zł) i gminy Kobierzyce (o 24,2 mln zł).

**Tabela 6. Dynamika wydatków dolnośląskich JST w 2021 r.**

Wyszczególnienie	2020			2021				Dynamika wydatków (2020 = 100)			
	wydatki ogółem	z tego:		wydatki ogółem	z tego:		struktura wydatków		ogółem	bieżące	majątkowe
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe					
	[tys. zł]							[%]			
JST ogółem	21 963 320	18 763 909	3 199 411	23 946 323	19 996 787	3 949 535	83,5	16,5	109,0	106,6	123,4
Gminy, z tego:	10 964 855	9 389 372	1 575 483	11 958 862	9 986 041	1 972 821	83,5	16,5	109,1	106,4	125,2
– miejskie	3 363 286	2 935 772	427 514	3 611 395	3 087 949	523 446	85,5	14,5	107,4	105,2	122,4
– wiejskie	3 470 472	2 884 999	585 473	3 772 619	3 123 504	649 115	82,8	17,2	108,7	108,3	110,9
– miejsko-wiejskie	4 131 096	3 568 601	562 495	4 574 848	3 774 588	800 260	82,5	17,5	110,7	105,8	142,3
Powiaty	2 431 507	2 209 654	221 853	2 622 904	2 343 898	279 006	89,4	10,6	107,9	106,1	125,8
Miasta na prawach powiatu	7 459 082	6 360 118	1 098 964	8 044 476	6 783 218	1 261 258	84,3	15,7	107,8	106,7	114,8
Województwo samorządowe	1 107 876	804 765	303 111	1 320 081	883 631	436 450	66,9	33,1	119,2	109,8	144,0

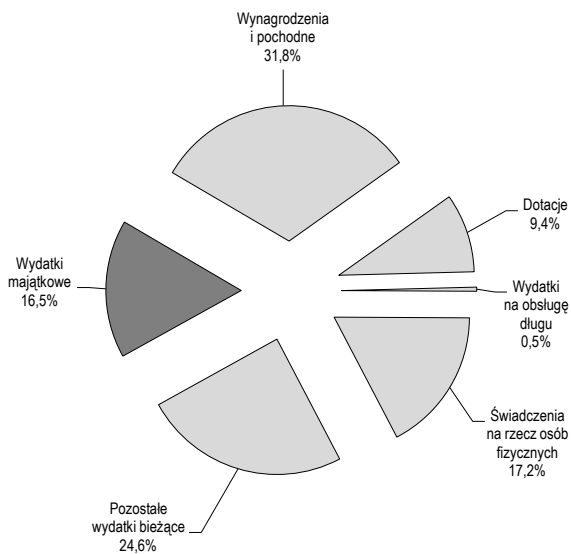
## 6. Struktura wydatków

Wydatki bieżące wykonane w wysokości 19 996,8 mln zł (95,5% planowanych) stanowiły 83,5%, a wydatki majątkowe w wysokości 3 949,5 mln zł (75,8% planowanych) stanowiły 16,5% wydatków dolnośląskich JST w 2021 roku. W stosunku do roku poprzedniego udział wydatków majątkowych wzrósł o 1,9 punktu proc.

Wyniki porównań dla kraju wskazują, że udział wydatków majątkowych JST w regionie ukształtował się nieco powyżej średniej dla wszystkich JST w kraju, która wyniosła 16,4%. Zdecydowały o tym wydatki majątkowe dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu, których udział w wydatkach wyniósł odpowiednio 16,5% i 15,7% (przy średniej w kraju 15,2% i 14,5%). Udział wydatków majątkowych w wydatkach powiatów i województwa samorządowego (10,6% i 33,1%) był niższy od średniej w kraju (15,9 % i 36,1%).

Najwyższy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem odnotowano w budżetach gmin: Ścinawa (60,6%) i Radwanice (41,3%), a najniższy w budżetach gmin: Kondratowice i Przeworno (odpowiednio 3,1% i 3,5%).

Strukturę wydatków ogółem dolnośląskich JST w 2021 r. przedstawiono na rys. 7.

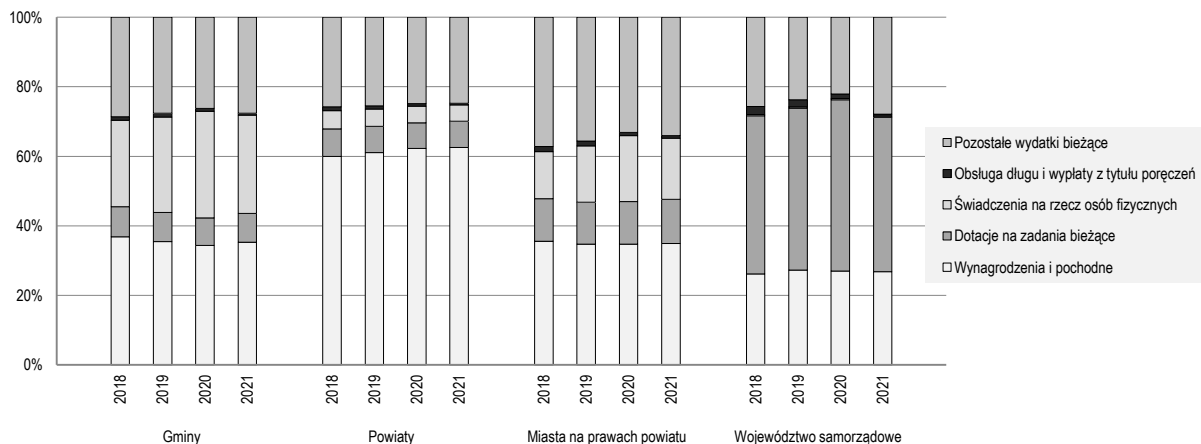


Rys. 7. Struktura wydatków ogółem dolnośląskich JST w 2021 r. (w podziale na wydatki majątkowe i grupy wydatków bieżących)

Analiza struktury wydatków dolnośląskich JST w 2021 r. i jej zmiany w stosunku do 2020 r. wskazuje, że:

- wydatki na wynagrodzenia i pochodne stanowiły 31,7% wydatków ogółem i 38,0% wydatków bieżących (w 2020 r. — odpowiednio 32,0% i 37,5%),
- dotacje na zadania bieżące stanowiły 9,4% wydatków ogółem i 11,3% wydatków bieżących (w 2020 r. — odpowiednio 9,5% i 11,1%),
- wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych stanowiły 17,2% wydatków ogółem i 20,7% wydatków bieżących (w 2020 r. — odpowiednio 19,1% i 22,4%),
- wydatki na obsługę długu, w tym poręczenia i gwarancje, stanowiły 0,5% wydatków ogółem i 0,6% wydatków bieżących (w 2020 r. — odpowiednio 0,7% i 0,9%),
- pozostałe wydatki bieżące stanowiły 24,6% wydatków ogółem i 29,5% wydatków bieżących (w 2020 r. — odpowiednio 24,1% i 28,2%).

Zmiany w strukturze wydatków bieżących dolnośląskich JST w latach 2018–2021 przedstawiono na rys. 8, a strukturę tych wydatków w budżetach jednostek poszczególnych szczebli w 2020 i 2021 r. — w tab. 7.



Rys. 8. Struktura wydatków bieżących dolnośląskich JST w latach 2018–2021

Tabela 7. Struktura wydatków bieżących dolnośląskich JST w latach 2020 i 2021 r. (w %)

Wyszczególnienie	Wynagrodzenia i pochodne		Dotacje		Świadczenia na rzecz osób fizycznych		Obsługa długu		Pozostałe	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
JST ogółem	37,5	38,0	11,1	11,3	22,4	20,7	0,9	0,6	28,2	29,5
Gminy, z tego:	34,4	35,3	7,9	8,3	30,7	28,3	0,8	0,6	26,2	27,6
– miejskie	33,9	34,7	10,1	10,3	28,8	26,6	0,8	0,6	26,4	27,8
– wiejskie	34,3	35,3	6,4	6,9	32,2	29,6	0,6	0,4	26,4	27,8
– miejsko-wiejskie	34,9	35,7	7,3	7,8	30,9	28,5	0,9	0,6	26,0	27,3
Powiaty	62,3	62,6	7,3	7,5	4,9	4,7	0,7	0,5	24,8	24,8
Miasta na prawach powiatu	34,7	34,9	12,2	12,7	19,0	17,6	0,9	0,7	33,1	34,1
Województwo samorządowe	27,0	26,9	49,3	44,3	0,4	0,4	1,2	0,6	22,1	27,8

Analiza struktury wydatków bieżących dolnośląskich JST wskazuje, że w stosunku do 2020 r. udział wydatków na wynagrodzenia i pochodne wzrósł łącznie o 0,5 punktu proc., w tym w wydatkach gmin (o 0,9 punktu proc.), powiatów (o 0,3 punktu proc.) i miast na prawach powiatu (o 0,2 punktu proc.),

a jednocześnie obniżył się w wydatkach województwa samorządowego (o 0,1 punktu proc.). Podobny charakter zmian dotyczy wzrostu udziału dotacji na zadania bieżące (łącznie o 0,2 punktu proc.), który odnotowano w gminach, powiatach i miastach na prawach powiatu, spadek udziału odnotowano jedynie w budżecie województwa samorządowego (o 5,0 punktu proc.). W strukturze wydatków bieżących samorządów lokalnych udział wydatków przeznaczonych na świadczenia na rzecz osób fizycznych obniżył się łącznie o 1,7 punktu proc., w tym w wydatkach gmin (o 2,4 punktu proc.), miast na prawach powiatu (o 1,4 punktu proc.) i powiatów (o 0,2 punktu proc.), natomiast w wydatkach województwa samorządowego pozostał na niezmiennym poziomie. Odnotowano także spadek udziału wydatków na obsługę długu (łącznie o 0,3 punktu proc.), największy w budżecie województwa samorządowego (o 0,6 punktu proc.).

Strukturę wydatków dolnośląskich JST w 2021 r. z uwzględnieniem kierunków wydatkowania środków według działów klasyfikacji budżetowej przedstawia tab. 8.

**Tabela 8. Struktura wydatków ogółem dolnośląskich JST w 2021 r. według działów (w %)**

Wyszczególnienie	Udział wydatków przeznaczonych na finansowanie zadań									
	oświaty i wychowania (dział 801)	rodziny (dział 855)	transportu i łączności (dział 600)	gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (dział 900)	administracji publicznej (dział 750)	pomocy społecznej (dział 852)	gospodarki mieszkaniowej (dział 700)	kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (dział 921)	kultury fizycznej i sportu (dział 926)	pozostałych
JST ogółem	26,3	18,1	13,4	8,2	8,1	5,0	4,1	3,4	2,5	10,9
Gminy, z tego:	27,0	23,6	7,4	11,4	8,8	4,6	3,9	3,8	2,8	6,7
– miejskie	26,7	23,2	7,3	11,2	8,1	5,7	6,0	3,6	3,6	4,6
– wiejskie	27,8	24,2	8,2	10,4	9,6	3,8	1,7	4,0	2,0	8,4
– miejsko-wiejskie	26,6	23,3	6,9	12,5	8,6	4,5	4,1	3,7	2,9	6,9
Powiaty	31,7	7,7	12,1	0,1	11,3	10,8	0,6	0,3	0,1	25,4
Miasta na prawach powiatu	27,1	16,3	17,5	7,2	5,9	4,4	6,3	3,1	2,7	9,7
Województwo samorządowe	5,0	0,6	45,0	0,4	9,6	1,3	0,3	7,5	2,8	27,5

Wydatki dolnośląskich JST w roku budżetowym 2021 koncentrowały się w pięciu działach klasyfikacji budżetowej: 801 — Oświata i wychowanie (26,3%), 855 — Rodzina (18,1%), 600 — Transport i łączność (13,4%), 900 — Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (8,2%) i 750 — Administracja publiczna (8,1%). Na finansowanie zadań klasyfikowanych w tych działach JST przeznaczyły łącznie 17 745,8 mln zł, co stanowiło 74,1% ich wydatków w 2021 roku.

Z samorządowych budżetów w regionie przeznaczono w 2021 r. na realizację zadań z zakresu:

- oświaty i wychowania (dział 801) — 6 302,9 mln zł (o 568,8 mln zł, tj. o 9,9% więcej niż w 2020 r.),
- wspierania rodziny (dział 855) — 4 334,1 mln zł (o 12,3 mln zł, tj. o 0,3% więcej niż w 2020 r.),
- transportu i łączności (dział 600) — 3 210,3 mln zł (o 444,9 mln zł, tj. o 16,1% więcej niż w 2020 r.),
- gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (dział 900) — 1 953,1 mln zł (o 237,5 mln zł, tj. o 13,8% więcej niż w 2020 r.),
- administracji publicznej (dział 750) — 1 945,4 mln zł (o 171,1 mln zł, tj. o 9,6% więcej niż w 2020 r.).

Znaczące kwoty przeznaczono także na realizację zadań pomocy społecznej — 1 208,1 mln zł (o 28,5 mln zł, tj. o 2,4% więcej niż w 2020 r.), gospodarki mieszkaniowej — 990,2 mln zł (o 187,1 mln zł, tj. o 23,4% więcej niż w 2020 r.), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego — 804,8 mln zł (o 20,1 mln zł, tj. o 2,6% więcej niż w 2020 r.), oraz kultury fizycznej i sportu — 592,6 mln zł (o 94,5 mln zł, tj. o 19,0% więcej niż w 2020 r.).

Wyniki porównań wskazują, że w 2021 r. na poziomie wyższym niż w roku poprzednim ukształtowały się wydatki we wszystkich wymienionych działach. W najwyższym stopniu wzrosły wydatki na gospodarkę mieszkaniową (o 23,4%), kulturę fizyczną i sport (o 19,0%) oraz transport i łączność (o 16,1%), a w najniższym na finansowanie zadań wspierania rodziny (o 0,3%).

W budżetach dolnośląskich JST w 2021 r. dominowały wydatki na realizację zadań oświaty i wychowania, których udział w wydatkach ogółem wzrósł do 26,3% (o 0,2 punktu proc.), z tego w budżetach powiatów (o 1,1 punkt proc.) do 31,7%, w budżetach miast na prawach powiatu (o 0,6 punktu proc.) do 27,1%, w budżetach gmin (o 0,1 punkt proc.) do 27,0%, a w budżecie województwa samorządowego obniżył się (o 1,0 punktu proc.) do 5,0%. Najwyższy udział wydatków na finansowanie oświaty i wychowania odnotowano w budżecie gminy Osiecznica (39,2%), a najniższy w budżecie gminy Ścinawa (11,6%).

W budżetach powiatów udział wydatków na oświatę i wychowanie kształtował się w przedziale od 10,7% (Powiat Legnicki) do 55,4% (Powiat Głogowski), a w budżetach miast na prawach powiatu od 20,8% (Wałbrzych) do 32,7% (Jelenia Góra).

Udział wydatków samorządowych na finansowanie zadań wspierania rodziny w wydatkach ogółem obniżył się do 18,1% (o 1,6 punktu proc.), z tego w budżetach gmin do 23,6% (o 2,1 punktu proc.), w budżetach miast na prawach powiatu do 16,3% (o 1,2 punktu proc.), w budżetach powiatów (o 0,4 punkt proc.) do 7,7%, a w budżecie samorządu województwa pozostał na niezmienionym poziomie (0,6%). W budżetach gmin udział wydatków na wspieranie rodziny kształtował się w przedziale od 10,5 % (Świeradów Zdrój) do 39,3% (Piława Górna), w budżetach powiatów od 4,1% (Powiat Wrocławski) do 15,1% (Powiat Wałbrzyski), a w budżetach miast na prawach powiatu od 14,9% (Wrocław) do 21,8% (Legnica).

Odnotowany w 2021 r. wzrost wydatków przeznaczonych na finansowanie zadań dotyczących transportu i łączności (wyższy o 7,1 punktu proc. niż wydatków ogółem) znalazł wyraz w podwyższeniu ich udziału do 13,4% (o 0,8 punktu proc.), z tego w budżetach gmin i powiatów (o 0,7 punkt proc.) odpowiednio do 7,4% i 12,1%, w budżecie samorządu województwa (o 7,1 punktu proc.) do 40,9%, a w budżetach miast na prawach powiatu pozostał na niezmienionym poziomie (17,5%). Najwyższy udział wydatków na finansowanie zadań związanych z transportem i łącznością odnotowano w budżecie gminy Grębocice (21,3%), a najniższy w budżecie gminy Olszyna (0,4%). W budżetach powiatów udział tych wydatków kształtował się w przedziale od 3,6% (Głogowski) do 25,4% (Średzki), a w budżetach miast na prawach powiatu od 10,1% (Legnica) do 19,2% (Wrocław).

Udział wydatków przeznaczonych przez dolnośląskie JST na finansowanie zadań dotyczących gospodarki komunalnej i ochrony środowiska wzrósł o 0,4 punktu proc. i stanowił 8,2% ich wydatków, z tego w budżetach gmin wzrósł (o 0,8 punktu proc.) do 11,4%, w budżetach miast na prawach powiatu i województwa samorządowego obniżył się (odpowiednio o 0,1 i 0,7 punktu proc.) do 7,2% i 0,4%, a w budżetach powiatów pozostał na niezmienionym poziomie (0,1%). Największe zróżnicowanie udziału wydatków na finansowanie zadań gospodarki komunalnej i ochrony środowiska dotyczyło gmin i kształtowało się od 2,3% (Jerzmanowa) do 50,2% (Ścinawa). W przypadku budżetów miast na prawach powiatu najniższy udział odnotowało miasto Legnica — 6,5%, a najwyższy Jelenia Góra — 8,2%.

Wydatki na realizację zadań z zakresu administracji publicznej stanowiły 8,1% wydatków ogółem (tyle samo co w roku ubiegłym). Wyniki porównań wskazują na wzrost ich udziału w budżetach powiatów (o 0,5 punktu proc.) do 11,3% i miast na prawach powiatu (o 0,1 punktu proc.) do 5,9%, oraz spadek ich udziału w budżecie województwa samorządowego (o 0,8 punktu proc.) do 9,6%. W budżetach gmin udział wydatków na administrację publiczną pozostał na niezmienionym poziomie (8,8%) i kształtował się w przedziale od 3,8% (Ścinawa) do 16,8% (Lewin Kłodzki). W budżetach powiatów udział tych wydatków kształtował się w przedziale od 6,8% (Powiat Głogowski) do 26,0% (Powiat Wrocławski), a w budżetach miast na prawach powiatu od 5,5% (Legnica) do 7,4% (Jelenia Góra).

**Tabela 9. Struktura wydatków majątkowych dolnośląskich JST w 2021 r. według działów (w %)**

Wyszczególnienie	Udział wydatków majątkowych według działów								
	transport i łączność (dział 600)	gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (dział 900)	gospodarka mieszkaniowa (dział 700)	kultura fizyczna (dział 926)	oświata i wychowanie (dział 801)	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (dział 921)	rolnictwo i łowiectwo (dział 010)	działalność usługowa (dział 710)	pozostałe
JST ogółem	40,5	12,3	10,6	7,8	7,7	3,9	3,0	2,6	11,7
Gminy, z tego:	28,5	22,0	10,7	8,1	9,0	5,7	4,2	0,8	11,0
– miejskie	26,9	20,1	15,9	12,3	9,6	4,4	0,0	0,5	10,4
– wiejskie	31,3	16,5	5,2	6,1	10,8	7,7	10,8	1,5	10,0
– miejsko-wiejskie	27,2	27,6	11,7	7,1	7,1	5,0	1,7	0,4	12,3
Powiaty	55,1	0,4	2,2	0,2	10,6	0,6	5,2	0,3	25,3
Miasta na prawach powiatu	48,1	3,9	15,9	9,2	7,6	2,6	0,0	6,7	6,1
Województwo samorządowe	63,2	0,7	0,4	6,5	0,0	1,9	4,7	0,1	22,4

Samodzielność finansowa JST przejawia się szczególnie swobodą w podejmowaniu decyzji dotyczących zakresu zadań inwestycyjnych finansowanych z ich budżetów.

Strukturę wydatków majątkowych dolnośląskich JST w 2021 r., określoną udziałem procentowym wydatków przeznaczonych na rozwój infrastruktury określonych dziedzin (działów klasyfikacji budżetowej), w łącznej kwocie ich wydatków majątkowych, przedstawia tab. 9.

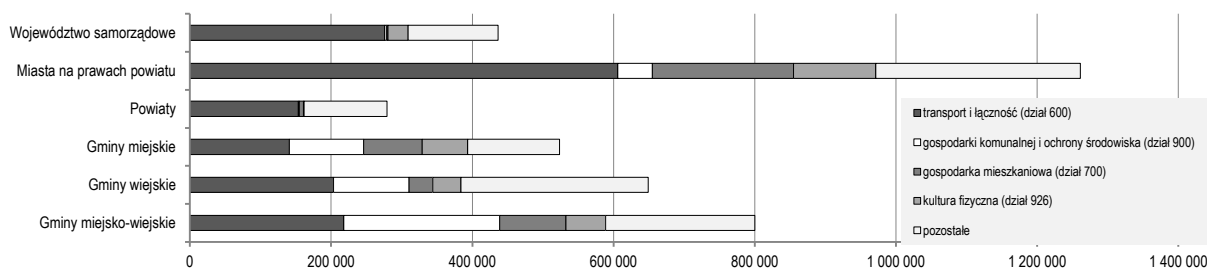
Wydatki majątkowe dolnośląskich JST w 2021 r. wyniosły łącznie 3 949,5 mln zł i były o 23,4% wyższe od wykonanych w roku poprzednim (w 2020 r. wyniosły 3 199,4 mln zł). Na wzrost poziomu wydatków majątkowych korzystnie oddziaływała realizacja wydatków w ramach programów i projektów współfinansowanych ze środków UE w wysokości 948,6 mln zł, w tym finansowanych ze środków UE w wysokości 621,8 mln zł (w 2020 r. odpowiednio 878,3 mln zł i 553,4 mln zł). Najwięcej środków — 1 597,8 mln zł (40,5%) — przeznaczono na finansowanie zadań transportu i łączności (dział 600), a ich udział w wydatkach majątkowych — przy wzroście kwot wydatków w stosunku do roku poprzedniego (o 260,6 mln zł) — obniżył się o 1,3 punktu proc. Udział wydatków na rozwój infrastruktury transportu i łączności w strukturze wydatków majątkowych:

- powiatów — wyniósł 55,1% (w 2020 r. wyniósł 55,6%) i kształtował się w przedziale od 0,5% (Złotoryjski) do 88,1% (Strzeliński),
- miast na prawach powiatu — wyniósł 48,1% (w 2020 r. wyniósł 54,2%) i kształtował się w przedziale od 38,8% (Jelenia Góra) do 53,6% (Legnica),
- województwa samorządowego — wzrósł z 53,7% w 2020 r. do 63,2% w 2021 r.,
- gmin — wyniósł 28,5% (w 2020 r. wyniósł 28,9%) i kształtował się w przedziale od 0,0% (Pęcław) do 91,0% (Platerówka).

Kolejną istotną pozycję w wydatkach majątkowych dolnośląskich JST w 2021 r. stanowiły wydatki na finansowanie zadań z zakresu gospodarki komunalnej i ochrony środowiska — łącznie 486,1 mln zł (o 118,5 mln zł wyższe niż w 2020 r.). Ich udział w wydatkach majątkowych wzrósł do 12,3% (w 2020 r. wyniósł 11,5%). Podobnie jak w latach poprzednich najwyższy udział tych wydatków dotyczył budżetów gmin 22,0% (wzrost o 1,5 punktu proc.).

W budżetach dolnośląskich JST w 2021 r. zauważa się wzrost udziału wydatków na finansowanie zadań inwestycyjnych dotyczących gospodarki mieszkaniowej, działalności usługowej, kultury fizycznej (działy: 700, 710 i 926) odpowiednio o 2,3, 1,3 i 0,2 punktu proc. — przy wzroście kwot tych wydatków łącznie o 274,1 mln zł w stosunku do roku poprzedniego — oraz spadek udziału wydatków majątkowych kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz oświaty i wychowania (działy: 921 i 801) odpowiednio o 1,9 i 0,8 punktu proc. — przy spadku kwoty wydatków majątkowych w dziale 921 o 28,9 mln zł oraz wzroście kwoty tych wydatków w dziale 801 o 31,1 mln zł.

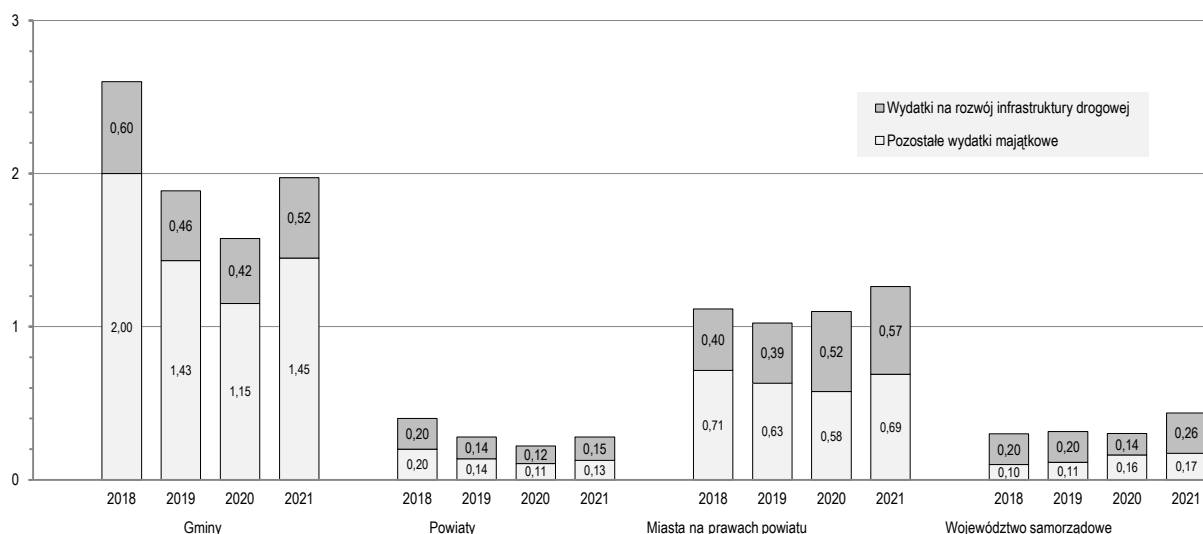
Poziom i strukturę wydatków majątkowych JST poszczególnych szczebli i typów gmin w 2021 r. według wybranych działów klasyfikacji budżetowej przedstawia rys. 9.



Rys. 9. Poziom i struktura wydatków majątkowych dolnośląskich JST w 2021 r. (w tys. zł)

Analiza zmian poziomu wydatków przeznaczonych przez dolnośląskie JST na rozwój infrastruktury drogowej w latach 2018–2021 wskazuje na wzrost wydatków na te zadania w samorządach wszystkich szczebli — najwyższą dynamikę w porównaniu do 2020 r. odnotowano w budżecie województwa samorządowego (wzrost o 85,7%), kolejno w budżetach powiatów (wzrost o 32,8%), gmin (wzrost o 23,8%) i miast na prawach powiatu (wzrost o 9,4%).

Zmiany poziomu wydatków majątkowych dolnośląskich JST w latach 2018–2021, w tym wydatków na rozwój infrastruktury drogowej (klasyfikowanych w rozdziałach 60011 i 60013–60017), przedstawiono na rys. 10.



Rys. 10. Wydatki majątkowe dolnośląskich JST w latach 2018–2021, w tym na rozwój infrastruktury drogowej (w mld zł)

## 7. Poziom wydatków na 1 mieszkańca

Wydatki zrealizowane przez dolnośląskie JST w 2021 r. — w przeliczeniu na 1 mieszkańca — wyniosły 8303 zł i były wyższe o 726 zł (o 9,6%), z tego wydatki bieżące (6934 zł) były wyższe o 460 zł (o 7,1%), a wydatki majątkowe (1369 zł) były wyższe o 265 zł (o 24,0%) od wykonanych w roku poprzednim.

Po raz kolejny jednostki wszystkich szczebli i wszystkich typów gmin zrealizowały wydatki *per capita* wyższe niż w roku poprzednim. Wydatki *per capita* gmin wyniosły 6108 zł i były wyższe o 532 zł (9,5%), z czego wydatki *per capita* gmin miejskich wyniosły 5615 zł i były wyższe o 453 zł (8,8%), gmin miejsko-wiejskich wyniosły 6192 zł i były wyższe o 564 zł (10,0%), a gmin wiejskich wyniosły 6548 zł i były wyższe o 573 zł (9,6%). Wydatki dolnośląskich powiatów *na 1 mieszkańca* wyniosły 1340 zł i były wyższe o 103 zł (8,3%), a wydatki województwa samorządowego wyniosły 457 zł i były wyższe o 75 zł (19,6%) od wykonanych w roku poprzednim. Najwyższe wydatki na 1 mieszkańca po raz kolejny zrealizowały miasta na prawach powiatu, których wydatki wyniosły 8688 zł i były wyższe o 687 zł (8,6%) od wykonanych w 2020 roku).

Poziom wydatków *per capita* zrealizowanych przez dolnośląskie JST w latach 2020 i 2021 zaprezentowano w tab. 10.

Tabela 10. Wydatki dolnośląskich JST na 1 mieszkańca w latach 2020 i 2021 (w zł)

Wyszczególnienie	2020			2021			Zmiana kwot wydatków		
	wydatki ogółem	z tego:		wydatki ogółem	z tego:		wydatki ogółem	z tego:	
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe
JST ogółem	7 577	6 474	1 104	8 303	6 934	1 369	726	460	265
Gminy, z tego:	5 576	4 775	801	6 108	5 100	1 008	532	325	207
– miejskie	5 162	4 506	656	5 615	4 801	814	453	295	158
– wiejskie	5 975	4 967	1 008	6 548	5 421	1 127	573	454	119
– miejsko-wiejskie	5 628	4 862	766	6 192	5 109	1 083	564	247	317
Powiaty	1 237	1 124	113	1 340	1 197	143	103	73	30
Miasta na prawach powiatu	8 001	6 822	1 179	8 688	7 326	1 362	687	504	183
Województwo samorządowe	382	278	105	457	306	151	75	28	46

Według liczby mieszkańców na dzień 30 czerwca.

Zróznicowanie poziomu wydatków dolnośląskich JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca ukształtowało się w następujących przedziałach:

- 1) gminy: od 4411 zł do 12 563 zł, z tego:
  - miejskie — od 4411 zł (Zawidów) do 10 815 zł (Świeradów-Zdrój),
  - wiejskie — od 4517 zł (Przeworno) do 12 563 zł (Grębocice),
  - miejsko-wiejskie — od 4554 zł (Gryfów Śląski) do 12 105 zł (Ścinawa);
- 2) powiaty: od 1022 zł (Polkowicki) do 1763 zł (Milicki);
- 3) miasta na prawach powiatu: od 6906 zł (Legnica) do 9374 zł (Wrocław).

Wyniki analiz wskazują na utrzymywanie się w regionie Dolny Śląsk wysokiego zróżnicowania wydatków gmin (8152 zł) i niskiego zróżnicowania wydatków powiatów (741 zł). We wszystkich typach gmin odnotowano pogłębienie się różnic pomiędzy najniższymi a najwyższymi wydatkami przy jednoczesnym podwyższeniu dolnej i górnej granicy wydatków na 1 mieszkańca. W gminach miejskich odnotowano wzrost dolnej granicy wydatków *per capita* o 256 zł (w 2020 r. o 353 zł) oraz wzrost górnej granicy wydatków o 2155 zł (w 2020 r. spadek górnej granicy wydatków o 1729 zł). W gminach wiejskich dolna granica wydatków została podwyższona o 204 zł (w 2020 r. wzrost o 301 zł) a górna wzrosła o 222 zł (w 2020 r. wzrost o 184 zł), natomiast w gminach miejsko-wiejskich odnotowano najwyższy wzrost dolnej granicy wydatków na 1 mieszkańca o 440 zł (w 2020 r. o 227 zł), oraz wzrost górnej granicy o 1734 zł (w 2020 r. uległa obniżeniu o 676 zł). W budżetach powiatów wystąpił wzrost dolnej granicy wydatków o 58 zł i wzrost górnej granicy o 96 zł, a w miastach na prawach powiatu odnotowano wzrost dolnej granicy wydatków o 221 zł i wzrost górnej granicy o 936 zł.

O podwyższeniu poziomu wydatków dolnośląskich JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca zdecydował wzrost wydatków bieżących o 460 zł (o 7,1%) i wydatków majątkowych o 265 zł (o 24,0%). Wzrost poziomu wydatków majątkowych dotyczył wszystkich typów gmin, powiatów i miast na prawach powiatu. Wydatki majątkowe *per capita* w gminach miejsko-wiejskich były wyższe o 317 zł (o 41,4%), gminach wiejskich wyższe o 119 zł (o 11,8%), gminach miejskich wyższe o 158 zł (o 24,1%), miastach na prawach powiatu wyższe o 183 zł (15,5%), a w powiatach wyższe o 30 zł (o 26,5%). Wydatki majątkowe *per capita* województwa samorządowego wzrosły o 46 zł (43,8%).

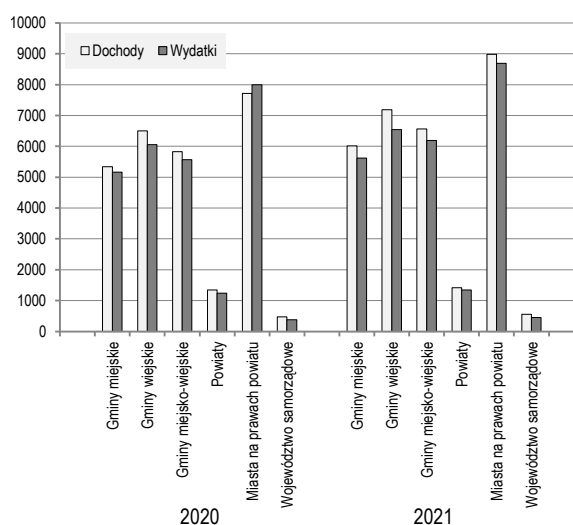
W 2021 r. zróżnicowanie poziomu wydatków majątkowych JST w regionie w przeliczeniu na 1 mieszkańca ukształtowało się w następujących granicach:

- 1) dla gmin: od 157 zł do 7337 zł, z tego:
  - miejskich — od 202 zł (Boguszów-Gorce) do 2717 zł (Polanica-Zdrój),
  - wiejskich — od 157 zł (Przeworno) do 4474 zł (Grębocice),
  - miejsko-wiejskich — od 331 zł (Olszyna) do 7337 zł (Ścinawa);
- 2) dla powiatów: od 42 zł (Dzierżoniowski) — do 316 zł (Wrocławski);
- 3) dla miast na prawach powiatu: od 506 zł (Jelenia Góra) — do 1591 zł (Wrocław).

Zestawienie poziomu dochodów i wydatków *per capita* dolnośląskich JST wskazuje, że w 2021 r. wydatki na 1 mieszkańca w regionie były łącznie o 556 zł niższe od zrealizowanych dochodów (w 2020 r. wydatki były o 274 zł niższe niż dochody).

Poziom dochodów i wydatków dolnośląskich JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca według szczebli i typów gmin przedstawia rys. 11, a według poszczególnych jednostek — zestawienie 2 zamieszczone na końcu opracowania.

Analiza danych szczegółowych dla 2021 r. wskazuje na wystąpienie ujemnej różnicy pomiędzy dochodami a wydatkami w 20 JST, z tego w 17 gminach, 2 powiatach i 1 mieście na prawach powiatu. Dane te wskazują na znaczne zmniejszenie się liczby jednostek wykazujących niedobór dochodów (o 15 JST mniej niż w 2020 r.).



Rys. 11. Poziom dochodów i wydatków dolnośląskich JST przypadających na 1 mieszkańca w latach 2020 i 2021 (w zł)



Dla porównania — wydatki *per capita* obliczone dla wszystkich JST w kraju wyniosły łącznie 8280 zł i były wyższe o 478 zł (o 6,1%) od zrealizowanych w roku poprzednim, w tym wydatki majątkowe wyniosły 1358 zł i były wyższe o 87 zł (o 6,8%). Wydatki gmin wyniosły 5946 zł i były wyższe o 375 zł (o 6,7%), a wydatki powiatów wyniosły 1330 zł i były wyższe o 77 zł (o 6,1%) od wykonanych w roku poprzednim. Najwyższe wydatki — tak jak w regionie — zrealizowały miasta na prawach powiatu<sup>5</sup>, których wydatki *per capita* wyniosły 8679 zł i były wyższe o 438 zł (o 5,3%). Wydatki *per capita* województw samorządowych wyniosły 545 zł i były wyższe o 31 zł (o 6,0%) od wykonanych w 2020 roku.

Poziom wydatków dolnośląskich gmin oraz miast na prawach powiatu w 2021 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca przedstawiono w kartogramie na końcu opracowania.

## 8. Finansowanie zadań JST z udziałem środków unijnych

Środki finansowe Unii Europejskiej podlegają ścisłym zasadom zarządzania określonym w rozporządzeniach i programach unijnych. Zasady te mają służyć przejrzystości i zagwarantować państwom członkowskim równy dostęp do finansowania z budżetu UE. Pula środków, jaką dysponuje Polska w ramach Perspektywy Finansowej UE na lata 2014–2020, to 104,9 mld euro (w tym środki UE 86,1 mld euro).

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, środki przeznaczone na realizację Programów Operacyjnych w części odpowiadającej wkładowi środków europejskich stanowią w budżecie państwa tzw. budżet środków europejskich, z którego wydatki realizowane są w formie płatności. Środki ujęte w budżecie środków europejskich mogą być wykorzystane wyłącznie na cele określone w umowach międzynarodowych i zgodnie z procedurami określonymi w tych umowach lub procedurami obowiązującymi przy ich wydatkowaniu, natomiast część środków odpowiadająca wkładowi krajowemu jest przekazywana w formie dotacji celowej. JST występujące w charakterze beneficjenta otrzymane środki wydatkują i rozliczają w trybie przewidzianym dla danej formy dofinansowania.

Dochody i wydatki na programy i projekty realizowane z udziałem środków pochodzących z budżetu UE określono z uwzględnieniem paragrafów odpowiednio dochodów i wydatków z czwartą cyfrą 1, 2, 7, 8 i 9 (czwartą cyfrą 1, 7 i 8 oznaczono środki pochodzące z budżetu UE, zaś cyfrą 2 i 9 oznaczono współfinansowanie programów ze źródeł krajowych).

**Tabela 11. Dochody i wydatki na realizację programów z udziałem środków UE (w tys. zł)**

Wyszczególnienie	Dochody						Wydatki					
	2020			2021			2020			2021		
	ogółem na programy	z tego		ogółem na programy	z tego		ogółem na programy	z tego		ogółem na programy	z tego	
		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**
JST ogółem	1 237 066	1 136 828	100 238	896 591	810 273	86 318	1 224 409	832 341	392 068	1 223 056	844 377	378 679
Gminy, z tego:	407 365	396 020	11 346	341 218	335 943	5 275	408 165	281 668	126 497	470 205	335 276	134 930
– miejskie	128 339	124 613	3 726	90 767	88 396	2 371	134 187	89 944	44 243	101 046	72 905	28 141
– wiejskie	105 760	103 450	2 311	96 611	95 527	1 084	109 566	72 831	36 735	135 683	96 227	39 456
– miejsko-wiejskie	173 266	167 957	5 309	153 840	152 020	1 820	164 412	118 893	45 519	233 477	166 145	67 332
Powiaty	118 193	108 160	10 033	76 000	68 255	7 746	91 360	76 581	14 779	81 148	69 997	11 151
Miasta na prawach powiatu	351 633	337 992	13 641	188 118	183 716	4 402	436 209	269 621	166 588	338 297	199 788	138 509
Województwo samorządowe	359 875	294 656	65 219	291 254	222 358	68 895	288 676	204 471	84 205	333 406	239 317	94 089
Dotacje i środki §§ 200 i 620	217 457	162 005	55 453	79 539	43 053	36 486	99 967	65 120	34 847	66 978	35 232	31 746
Dotacje i środki §§ 205 i 625	966 685	928 691	37 995	773 589	743 115	30 474	54 465	32 678	21 788	25 592	18 980	6 612

\* Paragrafy z czwartą cyfrą: 1, 7, 8. \*\* Paragrafy z czwartą cyfrą: 2, 9.

Z rocznych sprawozdań z wykonania budżetu dolnośląskich JST za 2021 rok wynika, iż łączna kwota dotacji i środków otrzymanych na finansowanie programów realizowanych z udziałem środków UE wyniosła

<sup>5</sup> z uwzględnieniem m.st. Warszawy

896,6 mln zł (78,3% planu), w tym na zadania bieżące 250,3 mln zł (92,5% planu) a na zadania majątkowe 646,3 mln zł (74,0% planu). Dotacje na zadania bieżące stanowiły 27,9%, a na zadania inwestycyjne 72,1% otrzymanych środków. W stosunku do 2020 r. nastąpił spadek dofinansowania o 340,5 mln zł, tj. 27,5% (w 2020 r. o 3,8%).

Dochody i wydatki dolnośląskich JST związane z realizacją programów z udziałem środków UE w latach 2020 i 2021 przedstawia tab. 11.

Dofinansowanie przekazane dolnośląskim JST w 2021 r. na realizację programów z udziałem środków UE wyniosło (896,6 mln zł), w tym:

1) środki pochodzące z budżetu UE wyniosły łącznie 810,3 mln zł, z czego przeznaczono dla:

- województwa samorządowego — 222,4 mln zł, tj. 27,4% (w 2020 — 25,9%),
- miast na prawach powiatu — 183,7 mln zł, tj. 22,7% (w 2020 — 29,7%),
- powiatów — 68,3 mln zł, tj. 8,4% (w 2020 — 9,5%),
- gmin ogółem — 335,9 mln zł, tj. 41,5%, z tego: (w 2020 — 34,8%),
  - gmin miejskich — 88,4 mln zł, tj. 10,1% (w 2020 — 11,0%),
  - gmin wiejskich — 95,5 mln zł, tj. 11,8% (w 2020 — 9,2%),
  - gmin miejsko-wiejskich — 152,0 mln zł, tj. 18,8% (w 2020 — 14,7%),

2) współfinansowanie krajowe — 86,3 mln zł, stanowiąc 9,6% (w 2020 r. — 8,1%) otrzymanego dofinansowania, przy czym 79,8% tych środków spłynęło do budżetu województwa samorządowego.

Wśród samorządów lokalnych najwięcej środków na realizację programów unijnych pozyskały: Wrocław (127,0 mln zł), Wałbrzych (30,9 mln zł) i Jelenia Góra (29,5 mln zł) oraz kolejno gminy: Ścinawa (40,2 mln zł), Polkowice (20,3 mln zł), Jawor (12,9 mln zł) i Lubin m. (10,2 mln zł), a wśród powiatów: Złotoryjski (15,2 mln zł), Trzebnicki (7,0 mln zł), Oleśnicki (6,9 mln zł), Wołowski (6,3 mln zł) i Lwówecki (4,5 mln zł). W budżecie gminy Jeżów Sudecki nie odnotowano w 2021 r. dochodów związanych z realizacją programów finansowanych z udziałem środków UE.

W relacji do wykonanych dochodów ogółem dolnośląskich JST, udział dochodów na realizację programów zmniejszył się (z 6,1% w 2019 r., 5,4% w 2020 r.) do 3,5% w 2021 r., a w budżetach JST poszczególnych szczebli i typów gmin wyniósł:

- w budżecie województwa samorządowego — 18,2% dochodów (w 2020 r. — 26,1%),
- w budżetach miast na prawach powiatu — 2,3% dochodów (w 2020 r. — 4,9%),
- w budżetach powiatów — 2,7% dochodów (w 2020 r. — 4,5%),
- w budżetach gmin ogółem — 2,7% dochodów, z tego: (w 2020 r. — 3,5%),
  - w budżetach gmin miejskich — 2,3% dochodów (w 2020 r. — 3,7%),
  - w budżetach gmin wiejskich — 2,3% dochodów (w 2020 r. — 2,8%),
  - w budżetach gmin miejsko-wiejskich — 3,2% dochodów (w 2020 r. — 4,0%).

Wydatki dolnośląskich JST na realizację programów i projektów z udziałem środków UE wyniosły łącznie 1 223,1 mln zł i były o 1,4 mln zł niższe od wykonanych w roku poprzednim (w 2020 r. wyniosły 1 224,4 mln zł), z tego w budżetach:

- województwa samorządowego — wyższe o 44,7 mln zł, o 15,5% (w 2020 r. niższe o 6,8%),
- miast na prawach powiatu — niższe o 97,9 mln zł, o 22,4% (w 2020 r. wyższe o 7,8%),
- powiatów — niższe o 10,2 mln zł, o 11,2% (w 2020 r. niższe o 31,0%),
- gmin ogółem — wyższe o 62,0 mln zł, o 15,2%, z tego: (w 2020 r. niższe o 34,7%),
  - gmin miejskich — niższe o 33,1 mln zł, o 24,7% (w 2020 r. niższe o 28,4%),
  - gmin wiejskich — wyższe o 26,1 mln zł, o 23,8% (w 2020 r. niższe o 32,3%),
  - gmin miejsko-wiejskich — wyższe o 69,1 mln zł, o 42,0% (w 2020 r. niższe o 40,5%).

Wyniki porównań wykonania budżetów dolnośląskich JST z danymi z wykonania budżetów wszystkich JST w kraju wskazują, że w łącznej kwocie wydatków na finansowanie programów (1223,1 mln zł):

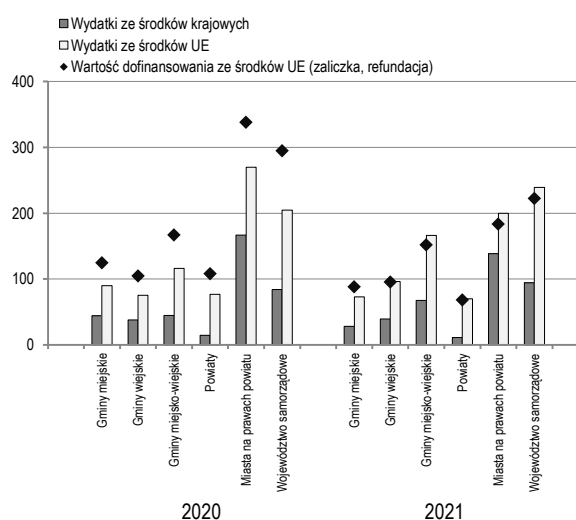
- wydatki o charakterze majątkowym w budżetach dolnośląskich JST wyniosły 948,6 mln zł i stanowiły 77,6% wartości realizowanych programów (dla wszystkich JST w kraju stanowiły 79,2%),
- wydatki bieżące w budżetach dolnośląskich JST wyniosły 274,5 mln zł, tj. 22,4% wszystkich środków przeznaczonych na programy i projekty unijne (dla wszystkich JST w kraju stanowiły 20,8%).

Udział wydatków na realizację programów i projektów unijnych w wydatkach ogółem dolnośląskich JST obniżył się (z 7,1% w 2019 r., z 5,6% w 2020 r.) do 5,1% w 2021 r., a w budżetach JST poszczególnych szczebli i typów gmin kształtował się następująco:

- w województwie samorządowym — 25,3% wydatków (w 2020 r. — 26,1%),
- w miastach na prawach powiatu — 4,2% wydatków (w 2020 r. — 5,8%),
- w powiatach — 3,1% wydatków (w 2020 r. — 3,8%),
- w gminach ogółem — 3,9% wydatków, z tego: (w 2020 r. — 3,7%),
  - w gminach miejskich — 2,8% wydatków (w 2020 r. — 4,0%),
  - w gminach wiejskich — 3,6% wydatków (w 2020 r. — 3,2%),
  - w gminach miejsko-wiejskich — 5,1% wydatków (w 2020 r. — 3,9%).

Wydatki na realizację programów z udziałem środków UE w 2021 r. wykazały budżety 158 gmin — łącznie 470,2 mln zł, w tym najwyższe w budżetach gmin miejskich: Jawor (20,1 mln zł), Bolesławiec (10,7 mln zł), Złotoryja (8,7 mln zł), Lubin (8,2 mln zł), Kłodzko (6,2 mln zł) i Oleśnica (6,1 mln zł), gmin wiejskich: Długołęka (12,1 mln zł), Dobromierz (11,6 mln zł), Głogów (6,9 mln zł), Miękinia (6,9 mln zł), i Gromadka (6,0 mln zł) oraz gmin miejsko-wiejskich: Ścinawa (65,6 mln zł), Polkowice (24,4 mln zł), Siechnice (9,8 mln zł), Stronie Śląskie (7,7 mln zł) i Kamieniec Ząbkowicki (6,7 mln zł). Wydatki 4 miast na prawach powiatu wyniosły łącznie 338,3 mln zł, z tego: Wrocław 249,0 mln zł, Wałbrzych 70,6 mln zł, Jelenia Góra 17,6 mln zł i Legnica 1,2 mln zł. Wydatki województwa samorządowego wyniosły 333,4 mln zł, w tym przekazane w formie dotacji dla podmiotów realizujących w wysokości 79,0 mln zł. Wydatki 26 powiatów zamknęły się kwotą 81,1 mln zł, a najwyższe dotyczyły Powiatu Złotoryjskiego (15,1 mln zł), Powiatu Wołowskiego (6,1 mln zł), Powiatu Trzebnickiego (6,0 mln zł) i Powiatu Bolesławieckiego (5,3 mln zł).

Wydatki na programy realizowane z udziałem środków UE oraz poziom dofinansowania ze środków UE w latach 2020 i 2021 przedstawia rys. 12).



Rys. 12. Wydatki na programy realizowane z udziałem środków UE oraz poziom dofinansowania z budżetu Unii w latach 2020 i 2021 (w mln zł)

Prezentacja graficzna pozwala zauważyć spadek poziomu dofinansowania programów i projektów unijnych przy jednoczesnym utrzymaniu, na poziomie zbliżonym do roku 2020 r., wydatków na ich realizację. Wynika to z faktu, że gminy kontynuują lub finalizują przedsięwzięcia w ramach wygaszanej perspektywy finansowej (na lata 2014-2020) korzystając ze środków przekazanych im w latach ubiegłych.

W strukturze wydatków dominowały wydatki na zadania realizowane w ramach działów:

- transport i łączność (dział 600) – 504,1 mln zł, tj. 41,2% (w 2020 r. — 485,9 mln zł),
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska (dział 900) – 210,6 mln zł, tj. 17,2% (w 2020 r. — 123,7 mln zł),
- oświata i wychowanie (dział 801) – 108,5 mln zł, tj. 8,9% (w 2020 r. — 126,5 mln zł),
- administracja publiczna (dział 750) – 53,5 mln zł, tj. 4,4% (w 2020 r. — 75,7 mln zł),
- rolnictwo i łowiectwo (dział 010) – 48,8 mln zł, tj. 4,0% (w 2020 r. — 37,5 mln zł),
- pomoc społeczna (dział 852) – 48,2 mln zł, tj. 3,9% (w 2020 r. — 73,7 mln zł),
- kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (dział 921) – 47,6 mln zł, tj. 3,9% (w 2020 r. — 56,8 mln zł),
- ochrona zdrowia (dział 851) – 35,7 mln zł, tj. 2,9% (w 2020 r. — 66,3 mln zł),
- gospodarka mieszkaniowa (dział 700) – 29,6 mln zł, tj. 2,4% (w 2020 r. — 49,5 mln zł).

Wydatki na zadania w pozostałych działach wyniosły łącznie 136,6 mln zł i stanowiły 11,2% kwoty wykonanych wydatków na programy i projekty realizowane z udziałem środków UE.

Analiza danych wskazuje, że kierunki wydatkowania środków unijnych są odmienne dla poszczególnych szczebli dolnośląskich JST. W 2021 r. w budżecie województwa samorządowego najwięcej środków (175,7 mln zł), przeznaczono na zadania w zakresie transportu i łączności, podobnie w budżetach miast na

prawach powiatu (273,1 mln zł). Powiaty w znacznej mierze skupiły się na realizowaniu zadań w oświacie i wychowaniu (44,7 mln zł), zaś gminy najwięcej środków przeznaczyły na inwestycje w gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (odpowiednio: gminy miejsko-wiejskie — 113,1 mln zł, gminy miejskie — 56,1 mln zł i gminy wiejskie — 38,6 mln zł).

Należy zauważyć, że podobnie jak w roku ubiegłym, najwięcej projektów realizowanych było w działach 600, 801 i 900. Wydatki w tych działach skumulowały 823,1 mln zł, tj. 67,3% środków przeznaczonych przez dolnośląskie JST na programy i projekty unijne.

## 9. Analiza realizacji wybranych zadań ustawowych — ochrona środowiska, gospodarka komunalna i profilaktyka uzależnień

Katalog zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego określają ustawy ustrojowe oraz przepisy prawa materialnego. Ustawy o samorządzie gminnym, powiatowym i województwa nakładają na samorządy m.in. obowiązek prowadzenia działań w zakresie ochrony środowiska mających odzwierciedlenie w gminnych, powiatowych i wojewódzkich programach ochrony środowiska. Sposoby finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1973, z późn. zm.), nadając samorządom prawo do udziału w dochodach z opłat i kar za korzystanie z środowiska, zaznaczając jednocześnie, że wydatki na cele związane z ochroną środowiska nie mogą być niższe od kwoty wpływów z opłat i kar (art. 403 ust. 1 i 2 ustawy). Prowadzenie gospodarki odpadami komunalnymi reguluje ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2021 r. poz. 888), na mocy której gminy mają obowiązek gromadzenia, wywozu i zagospodarowania odpadów komunalnych. Za wykonane usługi zagospodarowania odpadów gminy lub związki gmin pobierają opłaty stanowiące ich dochód (art. 6r ust. 1 i 1a ustawy), który nie może być przeznaczony na cele niezwiązane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami (art. 6r ust. 1aa ustawy). Do zadań własnych województw samorządowych i gmin należy również przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii. W celu finansowania działań profilaktyki samorządom województw przyznano dochody z opłat za zezwolenia na obrót hurtowy napojami do 18% zaw. alkoholu, a gminom prawo do opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych – odpowiednio na podstawie art. 9 ust. 2 i art. 11<sup>1</sup> ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2021 r. poz. 1119, z późn. zm.). Dochody te nie mogą być przeznaczone na cele niezwiązane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii.

W 2021 r. dolnośląskie jednostki samorządu terytorialnego (wraz ze związkami międzygminnymi utworzonymi w celu realizacji zadań związanych z ochroną środowiska) wykonały, klasyfikowane w dziale 900 — Gospodarka komunalna i ochrona środowiska, dochody ogółem w wysokości 1 263,5 mln zł, co stanowiło 91,4% zakładanego planu i wydatki w wysokości 2 140,3 mln zł (87,0% planu). W stosunku do roku poprzedniego dochody wzrosły o 160,1 mln zł, a wydatki o 252,3 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody te wyniosły 438 zł, a wydatki 742 zł.

**Tabela 12. Dochody dolnośląskich JST w latach 2020 i 2021 — ochrona środowiska**

Wyszczególnienie	Dochody w dziale 900 — Ochrona środowiska						Dynamika dochodów (2020 = 100)		
	2020			2021			ogółem	z tego:	
	ogółem	z tego:		ogółem	z tego:			bieżące	majątkowe
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe			
	[tys. zł]						[%]		
JST ogółem	1 103 320	957 469	145 851	1 263 451	1 094 756	168 695	114,5	114,3	115,7
Gminy, z tego:	606 785	474 930	131 855	709 524	546 805	162 719	116,9	115,1	123,4
– miejskie	204 799	158 884	45 915	236 330	180 409	55 921	115,4	113,5	121,8
– wiejskie	187 257	144 726	42 531	192 596	167 936	24 660	102,9	116,0	58,0
– miejsko-wiejskie	214 729	171 320	43 409	280 598	198 460	82 138	130,7	115,8	189,2
Powiaty	6 383	6 356	27	6 639	6 639	0	104,0	104,5	0,0
Miasta na prawach powiatu	307 467	300 949	6 518	345 766	345 490	276	112,5	114,8	4,2
Województwo samorządowe	2 184	2 097	87	2 445	2 445	0	112,0	116,6	0,0
Związki międzygminne	180 501	173 137	7 364	199 077	193 376	5 701	110,3	111,7	77,4

Poziom dochodów związanych z ochroną środowiska dolnośląskich JST w latach 2020 i 2021 wraz z dynamiką przedstawia tab. 12.

Należy zauważyć, że wzrost dochodów w dziale 900 był *de facto* efektem zwiększenia wpływów gmin z opłat za gospodarowanie odpadami (§ 049). Po wyłączeniu tego źródła dochodów kwota środków pozyskanych w dziale była wyższa w stosunku do 2020 r. o 47,1 mln zł.

Analiza źródeł dochodów JST klasyfikowanych w dziale 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska wskazuje, że zdecydowanie największy udział miały wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami (§049) – 68,0% wszystkich dochodów, dotacje w ramach projektów UE (§ 625) – 11,3% i wpływy z usług (§ 083) – 9,0%. Pozostałe opłaty (§ 069) stanowiły 3,5% dochodów. Dochody własne stanowiły 85,2% wpływów klasyfikowanych w tym dziale (1 076,8 mln zł), a pozostałe 14,8% (186,7 mln zł) to dotacje celowe i wpływy pozyskane z budżetu państwa, funduszy celowych i innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych.

Największy udział w wydatkach dolnośląskich JST zrealizowanych w dziale 900 stanowiły w 2021 r. koszty zakupu usług (§ 430) – 1 328,5 mln zł i zakupu energii (§ 426) – 100,7 mln zł, które stanowiły łącznie 66,8% wszystkich wydatków, oraz wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne (§ 605 i § 606) – 376,5 mln zł, czyli 17,6%. Poziom nakładów inwestycyjnych dolnośląskich JST przeznaczonych na ochronę środowiska zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 60,6 mln zł, tj. o 19,2%, przy jednoczesnym wzroście wydatków bieżących na zakup usług i energii o 103,9 mln zł, tj. o 7,8%.

Poziom wydatków przeznaczonych na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska dolnośląskich JST w latach 2020 i 2021 przedstawia tab. 13.

**Tabela 13. Wydatki dolnośląskich JST w latach 2020 i 2021  
— ochrona środowiska**

Wyszczególnienie	Wydatki w dziale 900 — Ochrona środowiska											
	2020						2021					
	ogółem	z tego:					ogółem	z tego:				
		bieżące	w tym:		majątkowe	w tym:		bieżące	w tym:		majątkowe	w tym:
		wynagrodzenia i pochodne	dotacje		dotacje			wynagrodzenia i pochodne	dotacje		dotacje	
[tys. zł]												
JST ogółem	1 887 994	1 507 335	84 040	15 267	380 660	48 485	2 140 335	1 643 106	91 963	20 466	497 229	76 027
Gminy, z tego:	1 157 309	833 878	36 312	11 226	323 432	34 146	1 365 871	932 511	41 469	16 346	433 361	67 547
– miejskie	380 499	271 685	9 651	1 365	108 814	5 702	403 091	297 968	11 063	1 694	105 123	9 554
– wiejskie	359 148	250 250	13 110	5 094	108 898	9 241	390 514	283 283	14 617	9 032	107 232	24 684
– miejsko-wiejskie	417 662	311 943	13 551	4 766	105 720	19 203	572 266	351 260	15 789	5 620	221 006	33 309
Powiaty	1 869	1 165	26	85	704	621	2 349	1 208	30	111	1 141	688
Miasta na prawach powiatu	544 585	509 989	43 343	3 397	34 596	4 871	579 289	530 655	45 426	3 401	48 633	5 018
Województwo samorządowe	11 843	2 984	1 387	59	8 859	8 847	5 560	2 587	1 577	92	2 973	2 774
Związki międzygminne	172 388	159 319	2 972	500	13 069	0	187 266	176 145	3 461	517	11 121	0

Koszty obsługi systemu gospodarki odpadami komunalnymi (rozdział 90002), jakie poniosły dolnośląskie gminy i związki międzygminne, zamknęły się w 2021 r. kwotą 935,1 mln zł (97,5% planowanych wydatków), tj. o 112,6 mln zł więcej niż w roku poprzednim, i prawie w całości dotyczyły zakupu usług (§ 430) – 94,8% wszystkich wydatków w rozdziale. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki te wyniosły 324 zł. Wpływy uzyskane w 2021 r. z tytułu opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi wyniosły 859,1 mln zł (wykonanie na poziomie 97,9% planu) i były wyższe od roku poprzedniego o 113,1 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody wyniosły 298 zł. Spośród 169 dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatów dla 22 JST zadania związane z gospodarką odpadami realizują powołane m.in. do tego celu związki międzygminne: Związek Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego „ZGPD-7”, Związek Międzygminny „Śleza-Oława”, Związek Gmin Zagłębia Miedziowego oraz Związek Międzygminny „EKO Siódemka”, mający siedzibę na terenie woj. wielkopolskiego, a do którego należy dolnośląska gmina Cieszków.

Wysokość dochodów i wydatków związanych z gospodarowaniem odpadami komunalnymi dolnośląskich JST w latach 2020 i 2021, w tym w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przedstawia tab. 14.

**Tabela 14. Wykonanie dochodów i wydatków dolnośląskich JST w latach 2020 i 2021  
— gospodarka komunalna**

Wyszczególnienie	2020				2021			
	wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi (rozdział 90002 § 049)		wydatki związane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami (rozdział 90002)		wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi (rozdział 90002 § 049)		wydatki związane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami (rozdział 90002)	
	ogółem [tys. zł]	per capita [zł]	ogółem [tys. zł]	per capita [zł]	ogółem [tys. zł]	per capita [zł]	ogółem [tys. zł]	per capita [zł]
JST ogółem*	746 084	257	823 254	284	859 164	298	935 844	324
Gminy, z tego:	397 237	233	474 526	278	459 291	272	543 681	322
– miejskie	137 337	247	152 694	275	156 165	288	172 282	318
– wiejskie	112 782	224	145 820	289	131 807	265	168 106	338
– miejsko-wiejskie	147 118	227	176 012	272	171 319	263	203 293	312
Miasta na prawach powiatu	281 642	302	282 298	303	317 286	343	313 489	339
Związki międzygminne	67 205	258	66 430	255	82 587	314	78 674	299

\* Bez województwa samorządowego i powiatów.

Mimo dalszego zwiększenia wpływów w wyniku podnoszenia stawek opłat za wywóz odpadów komunalnych, system nadal nie był samofinansujący się — ze względu na równoległe rosnące koszty wywozu i przetwarzania nieczystości. Z porównania wydatków JST na funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami z wpływami z opłat wynika, że w 2021 r. jednostki te dopłaciły *per saldo* do systemu ze środków własnych 76,7 mln zł, czyli o 0,5 mln zł mniej niż roku poprzednim. Uwzględniając jedynie budżet bieżący, wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi były niższe od wydatków niemajątkowych na funkcjonowanie systemu (klasyfikowanych w rozdziale 90002) o 65,2 mln zł. Największe różnice pomiędzy dochodami a wydatkami w 2021 r. wystąpiły w gminach wiejskich, które łącznie dopłaciły 36,3 mln zł, tj. kwotę odpowiadającą 21,6% wszystkich kosztów poniesionych na utrzymanie przez ten typ samorządów systemów gospodarowania odpadami, następnie w gminach miejsko-wiejskich — 32 mln zł (15,7%) i miejskich — 16,1 mln zł (9,4%). Należy jednocześnie zwrócić uwagę, że gminy miały najniższy wskaźnik wykonania dochodów — na poziomie 94,2%, przy zbliżonym do pozostałych rodzajów jst wykonania wydatków — 97,5%. Miasta na prawach powiatu i związki międzygminne, których działalnością statutową jest m.in. gospodarka komunalna i utrzymanie czystości na terenie gmin należących do związku, charakteryzowały się najlepszym wykonaniem dochodów — odpowiednio 100,8% i 109,6%, co przy prawidłowym określeniu wysokości stawek opłat w stosunku do kosztów dało efekt w postaci najlepiej zbilansowanych budżetów w zakresie finansowania systemu gospodarowania odpadami (uzyskanie nadwyżek przez miasta na prawach powiatu w wysokości 3,8 mln zł, tj. 1,2% wszystkich kosztów funkcjonowania systemu i przez związki międzygminne w wysokości 3,9 mln zł, tj. 5,0% wszystkich wydatków).

Dynamikę zmian dochodów i wydatków oraz finansowanie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi dolnośląskich JST w latach 2020 i 2021 przedstawiają tabele 15 i 16.

**Tabela 15. Dynamika dochodów i wydatków związanych z gospodarowaniem odpadami przez dolnośląskie JST w 2021 r.  
— gospodarowanie odpadami komunalnymi**

Wyszczególnienie	Wykonanie planu dochodów	Wykonanie planu wydatków	Dynamika dochodów [2020 r. = 100]	Dynamika wydatków [2020 r. = 100]
	[%]			
JST ogółem*	97,9	97,5	115,2	113,7
Gminy, z tego:	94,2	97,5	115,6	114,6
– miejskie	96,7	96,6	113,7	112,8
– wiejskie	92,1	95,6	116,9	115,3
– miejsko-wiejskie	93,6	100,0	116,4	115,5
Miasta na prawach powiatu	100,8	97,5	112,7	111,0
Związki międzygminne	109,6	97,8	122,9	118,4

\* Bez województwa samorządowego i powiatów.

**Tabela 16. Finansowanie systemu gospodarowania odpadami przez dolnośląskie JST w latach 2020 i 2021 — gospodarka komunalna**

Wyszczególnienie	Wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi		Wydatki związane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami		Finansowanie systemu [dochody – wydatki]		Wskaźnik finansowania systemu [(dochody-wydatki)/wydatki]	
	(rozdział 90002 § 049)		(rozdział 90002)		[tys. zł]		[%]	
	[tys. zł]		[tys. zł]		[tys. zł]		[tys. zł]	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
JST ogółem*	746 084	859 164	823 254	935 844	-77 170	-76 680	-9,4	-8,2
Gminy, z tego:	397 237	459 291	474 526	543 681	-77 289	-84 390	-16,3	-15,5
– miejskie	137 337	156 165	152 694	172 282	-15 357	-16 116	-10,1	-9,4
– wiejskie	112 782	131 807	145 820	168 106	-33 038	-36 299	-22,7	-21,6
– miejsko-wiejskie	147 118	171 319	176 012	203 293	-28 894	-31 974	-16,4	-15,7
Miasta na prawach powiatu	281 642	317 286	282 298	313 489	-656	3 797	-0,2	1,2
Związki międzygminne	67 205	82 587	66 430	78 674	775	3 913	1,2	5,0

\* Bez województwa samorządowego i powiatów.

Analiza wykonania dyspozycji art. 6r ust. 1aa ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach przez porównanie dochodów (§ 049) i wydatków ogółem w rozdziale 90002 wykazała, że w przypadku 16 gmin wpływy z tytułu opłat za gospodarowanie odpadami były wyższe od wydatków na pokrycie kosztów funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami o sumaryczną kwotę 23,5 mln zł. W 2020 r. było to 19 gmin, a wartość nadwyżek zamknęła się w kwocie 12,1 mln zł. Cztery gminy i jeden związek międzygminny uzyskały dodatni bilans finansowania systemu w kolejnych dwóch latach – 2020 i 2021. Zgodnie z art. 6r ust. 2c gmina może przeznaczyć niewykorzystane środki pochodzące z opłat za gospodarowanie odpadami na pokrycie kosztów utrzymania systemu w roku kolejnym.

Jednostki realizujące zadania związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii zaplanowały w 2021 r. dochody z tytułu opłat za korzystanie z zezwoleń na obrót hurtowy i na sprzedaż napojów alkoholowych w wysokości 78,0 mln zł, tj. o 5,5 mln zł wyższe niż w roku poprzednim, a wykonały na poziomie 82,5 mln (105,7% planu) — o 7,5 mln zł wyższe niż w 2020 r. Wzrost dochodów z opłat był związany z wprowadzeniem od 1 stycznia 2021 r. nowej opłaty od sprzedaży napojów alkoholowych w opakowaniach nieprzekraczających 300 ml, w której gminy mają udział – na podstawie art. 9<sup>3</sup> ust. 3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2021 r. poz. 1119). Planowane w 2021 r. wydatki na profilaktykę uzależnień wyniosły 90,0 mln zł (o 14,9 mln zł wyższe w stosunku do roku poprzedniego), a wykonane 70,6 mln zł (78,4% planu), co oznacza, że były o 9,4 mln zł wyższe niż rok wcześniej. Różnica pomiędzy planowanymi wydatkami a dochodami wyniosła w skali województwa *per saldo* 4,6 mln zł, natomiast uwzględniając wykonanie wydatki były niższe *per saldo* od dochodów o 19,7 mln zł.

Zestawienie dochodów i wydatków dolnośląskich JST związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii w latach 2020 i 2021, w tym w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przedstawia tab. 17.

**Tabela 17. Dochody i wydatki dolnośląskich JST w latach 2020 i 2021 — profilaktyka uzależnień**

Wyszczególnienie	2020				2021			
	wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż alkoholu (§ 048)		wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi i zwalczanie narkomanii (rozdz. 85153 i 85154)		wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż alkoholu (§§ 027, 048)		wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi i zwalczanie narkomanii (rozdz. 85153 i 85154)	
	ogółem [tys. zł]	<i>per capita</i> [zł]	ogółem [tys. zł]	<i>per capita</i> [zł]	ogółem [tys. zł]	<i>per capita</i> [zł]	ogółem [tys. zł]	<i>per capita</i> [zł]
JST ogółem	74 937	25,85	61 171	21,10	82 439	28,58	70 607	24,48
Gminy, z tego:	46 286	23,54	36 242	18,43	52 347	26,73	43 575	22,25
– miejskie	19 373	33,36	14 460	22,19	21 192	32,95	17 596	27,36
– wiejskie	11 327	15,43	8 807	15,16	13 030	22,62	10 885	18,89
– miejsko-wiejskie	15 586	21,23	12 975	17,68	18 125	24,53	15 094	20,43
Miasta na prawach powiatu	27 611	42,38	24 183	25,94	29 208	31,55	26 048	28,13
Województwo samorządowe	1 040	1,12	746	0,26	884	0,31	984	0,34

## 10. Przychody i rozchody budżetów

W 2021 r. przychody budżetów JST województwa dolnośląskiego wyniosły łącznie 3 506,8 mln zł i były o 991,0 mln zł wyższe od zrealizowanych w roku poprzednim.

Przychody pochodzące :

- z zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji (przychody zwrotne) wyniosły łącznie 1 104,5 mln zł, tj. 31,5% przychodów (w 2020 r. wyniosły 1 166,5 mln zł i stanowiły 46,4% przychodów),
- z nadwyżek z lat ubiegłych z tego:
  - nadwyżki budżetowej w wysokości 288,7 mln zł,
  - wolnych środków w wysokości 1 341,9 mln zł,
  - niewykorzystanych środków pieniężnych, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 8 u.f.p. w wysokości 767,0 mln zł,
 wyniosły łącznie 2 397,6 mln zł i stanowiły 68,4% przychodów; w 2020 r. nadwyżki z lat ubiegłych wyniosły łącznie 1 342,3 mln zł i stanowiły 53,3% przychodów.
- ze spłat pożyczek udzielonych wyniosły 4,8 mln zł, a ich udział w strukturze przychodów obniżył się do 0,1% (w 2020 r. wyniosły 6,9 mln zł i stanowiły 0,3% przychodów).

Przychody i rozchody budżetów według kategorii JST przedstawia tab. 18.

**Tabela 18. Przychody i rozchody budżetów dolnośląskich JST w 2021 r. (w tys. zł)**

Wyszczególnienie	Przychody				Rozchody		Zmiana kwot przychodów zwrotnych (3 – 7)
	ogółem	zaciągnięte kredyty, pożyczki oraz obligacje	w tym:		ogółem	w tym: spłata kredytów, pożyczek i wykup obligacji	
			nadwyżka budżetowa	wolne środki*			
1	2	3	4	5	6	7	8
JST ogółem	3 506 839	1 104 532	288 670	766 975	1 341 888	1 060 286	995 415
Gminy, w tym:	1 964 566	453 133	229 107	470 975	807 283	460 546	403 073
– miejskie	527 894	123 974	13 402	126 055	263 841	145 444	126 823
– wiejskie	753 177	81 129	203 654	186 989	280 086	146 109	108 235
– miejsko-wiejskie	683 495	248 030	12 050	157 931	263 356	168 994	168 015
Powiaty	408 732	36 982	59 563	109 539	202 647	86 326	80 061
Miasta na prawach powiatu	930 802	614 416	0	92 562	223 118	313 314	312 181
Województwo samorządowe	202 738	0	0	93 899	108 839	200 100	200 100

\* Wolne środki, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 6 u.f.p.

Struktura przychodów dolnośląskich JST w 2021 r. wskazuje na zmniejszenie udziału przychodów pochodzących z zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji w przychodach ogółem przy jednoczesnym wzroście udziału przychodów z tytułu nadwyżek z lat ubiegłych. Wyniki ustaleń wskazują, że przychody pochodzące z zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji w 2021 r. były łącznie niższe o 62,0 mln zł (o 5,3%) od zrealizowanych w 2020 r., a o ich spadku zdecydowała mniejsza liczba jednostek zaciągających zobowiązania (o 18 mniej), jak i ich niższe kwoty w stosunku do zaciągniętych w roku poprzednim. Z kolei przychody pochodzące z nadwyżek z lat ubiegłych były łącznie wyższe o 1 055,3 mln zł (o 78,6%), w tym niewykorzystane środki pieniężne, o których mowa w art.217 ust.2 pkt. 8 u.f.p. wyższe o 629,8 mln zł (środki wyodrębnione od 1 stycznia 2020 r.). Udział przychodów pochodzących z zaciągniętych w 2021 r. kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji uległ obniżeniu (o 14,9%), a udział nadwyżek z lat ubiegłych wzrósł (o 15,1%).

Wielkość przychodów w 2021 r. określiły w szczególności:

- przychody pochodzące z zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji (przychody zwrotne) — łącznie w kwocie 1 104,5 mln zł, które pozyskało i włączyło w finansowanie budżetu 97 JST (84 gminy, 9 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu) ; dla porównania — w 2020 r. wystąpiły w budżetach 115 JST łącznie na kwotę 1 166,5 mln zł);
- przychody pochodzące z wolnych środków, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 6 u.f.p. — łącznie w kwocie 1 341,9 mln zł (38,3% przychodów), które wystąpiły w przychodach budżetu 187 JST (156 gmin, 26 powiatów, 4 miast na prawach powiatu i województwa);



dla porównania — w 2020 r. wystąpiły w budżetach również 187 JST w kwocie 1 15,1 mln zł; co stanowiło 40,3% przychodów;

- przychody pochodzące z nadwyżki budżetu z lat ubiegłych — łącznie w kwocie 288,7 mln zł, co stanowiło 8,2% przychodów, które wystąpiły w przychodach budżetu 24 JST; dla porównania — w 2020 r. wystąpiły w budżetach 16 JST w kwocie 190,0 mln zł;
- przychody z niewykorzystanych środków pieniężnych, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 8 u.f.p.- łącznie w wysokości 767,0 mln zł, co stanowiło 21,9% przychodów, które wystąpiły w budżetach 193 JST (163 gmin, 25 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz województwa).

Łączna kwota zaciągniętych przez dolnośląskie JST w 2021 r. kredytów i pożyczek oraz wyemitowanych obligacji (1 104,5 mln zł) stanowiła 4,3% ich dochodów i 4,6% ich wydatków zrealizowanych w tym roku budżetowym. Dla porównania — zaciągnięte w 2020 r. stanowiły 5,1% dochodów i 5,3% wydatków. Wyniki porównań wskazują na spadek udziału środków pochodzących z zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji w finansowaniu samorządowych budżetów w 2021 r. oraz mniejszą liczbą jednostek zaciągających zobowiązania (o 18 mniej). Rok budżetowy zakończono nadwyżką — łącznie w wysokości 1 604,0 mln zł (dla porównania — rok budżetowy 2020 zamknięto nadwyżką w wysokości 791,9 mln zł).

Rozchody budżetów JST województwa dolnośląskiego w 2021 r. wyniosły łącznie 1 060,3 mln zł i były o 125,5 mln zł (13,4%) wyższe od zrealizowanych w roku poprzednim, a na wielkość wpłynęły:

- spłaty kredytów i pożyczek oraz wykup obligacji — łącznie w kwocie 995,4 mln zł (93,9% rozchodów) — realizowane przez 193 JST (w 2020 r. wyniosły 899,0 mln zł i dotyczyły 192 JST),
- udzielone pożyczki — łącznie w kwocie 19,6 mln zł (1,8% rozchodów) — realizowane przez 20 JST (w 2020 r. wystąpiły w budżetach 44 JST i wyniosły 10,4 mln zł, co stanowiło 1,1% rozchodów),
- inne cele — łącznie w kwocie 45,3 mln zł (4,3% rozchodów) — wystąpiły w rozchodach budżetu 10 JST (w 2020 r. wyniosły 25,4 mln zł i wystąpiły w budżetach 10 JST).

Bilans zaciągniętych i spłaconych przez dolnośląskie JST w 2021 r. kwot zobowiązań z tytułu kredytów, pożyczek i obligacji zamknął się wartością dodatnią w wysokości 109,1 mln zł (w 2020 r. różnica wyniosła 267,4 mln zł). Konsekwencją wyższych przychodów zwrotnych od kwot dokonanych w roku budżetowym spłat był wzrost łącznej kwoty długu dolnośląskich JST. Analiza zmian przy uwzględnieniu kategorii JST pozwala zauważyć, że w przypadku powiatów i województwa różnica między przychodami a rozchodami z tych tytułów stanowi wartość ujemną, co skutkowało obniżeniem zadłużenia, z tego powiatów (o 43,1 mln zł) i województwa (o 200,1 mln zł). Ustalenia dla gmin wskazują przyrost ich łącznej kwoty długu (o 50,1 mln zł), z tego obniżenie długu gmin miejskich (o 2,8 mln zł) i gmin wiejskich (o 27,1 mln zł) a przyrost długu w gminach miejsko-wiejskich (o 80,0 mln zł). W miastach na prawach powiatu różnica między przychodami a rozchodami stanowi wartość dodatnią wskutek czego zadłużenie wzrosło (o 302,2 mln zł).

## 11. Dług publiczny

Łączna kwota długu<sup>3</sup> dolnośląskich JST na koniec 2021 r. wyniosła 9 117,3 mln zł i była o 449,7 mln zł (o 5,2%) wyższa od kwoty długu na koniec 2020 roku. Dla porównania — w skali kraju zadłużenie JST wzrosło o 1,4%.

Dług publiczny dolnośląskich JST na koniec 2021 r. stanowią:

- zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, pożyczek i wyemitowanych obligacji (papierów wartościowych o ograniczonej zbywalności) oraz inne zobowiązania zaliczane do tych kategorii<sup>6</sup> — łącznie w wysokości 8 985,1 mln zł (w 2020 r. w wysokości 8 530,5 mln zł), z tego zobowiązania 4 miast na prawach powiatu — łącznie w wysokości 4 763,9 mln zł stanowiły 53,0% kwoty zobowiązań z tych tytułów, a zobowiązania 159 gmin — łącznie w wysokości 3 435,4 mln zł — 38,2% tej kwoty,

<sup>6</sup> Od 1 stycznia 2019 r. katalog tytułów dłużnych uzupełniono o tytuły dłużne zgodnie z art. 72 ust. 1a u.f.p.

kolejno zobowiązania 26 powiatów (517,4 mln zł) i województwa samorządowego (268,4 mln zł) stanowiły odpowiednio 5,8% i 3,0% łącznej kwoty zobowiązań z tytułu kredytów, pożyczek i obligacji;

- zobowiązania wymagalne — łącznie na kwotę 15,7 mln zł (w 2020 r. na kwotę 16,2 mln zł), które wystąpiły w 37 gminach (10,2 mln zł), 3 miastach na prawach powiatu (3,9 mln zł), 5 powiatach (1,7 mln zł) i w województwie (0,9 tys. zł);
- zobowiązania z tytułu wyemitowanych papierów wartościowych w wysokości 116,5 mln zł, uznanych za dopuszczone do obrotu zorganizowanego na rynku wtórnym (Wałbrzych i gmina Podgórzyn).

Analiza zmian sytuacji finansowej dolnośląskich JST w 2021 r. w stosunku do 2020 r. wskazuje, że przy odnotowanym wzroście dochodów (o 2 795,1 mln zł, tj. o 12,3%) i wydatków (o 1 983,0 mln zł, tj. o 9,0%) łączna kwota długu wzrosła o kwotę 449,7 mln zł (o 5,2%), w tym z tytułów zaliczanych do kredytów i pożyczek o kwotę 454,6 mln zł (przy spadku zobowiązań wymagalnych o 0,5 mln zł). Dla porównania — w 2020 r. kwota długu wzrosła o 532,2 mln zł, w tym z tytułu kredytów i pożyczek o 505,7 mln zł (przy wzroście zobowiązań wymagalnych o 2,5 mln zł).

Wyniki ustaleń szczegółowych wskazują, że realizacja samorządowych budżetów w 2021 r. skutkowałą:

- wzrostem zadłużenia 62 dolnośląskich JST — łącznie na kwotę 838,1 mln zł (w 2020 r. dotyczyło 71 JST na kwotę 872,7 mln zł),
- spadkiem zadłużenia 127 dolnośląskich JST — łącznie na kwotę 388,4 mln zł (w 2020 r. dotyczyło 123 JST na kwotę 340,5 mln zł),
- brakiem zmian poziomu zadłużenia 7 JST (w 2020 r. dotyczyło 1 JST).

Brak zadłużenia wykazały JST: Międzyzlesie, Osiecznica, Piechowice, Rudna, Stare Bogaczowice i Warta Bolesławiecka (w 2020 r. dotyczyło 2 JST).

**Tabela 19. Dług publiczny dolnośląskich JST i jego relacja do dochodów ogółem w latach 2020 i 2021**

Wyszczególnienie	2020			2021			Dynamika (2020 = 100)	
	dochody	dług publiczny	3:2	dochody	dług publiczny	6:5	dochody	dług publiczny
	[tys. zł]		[%]	[tys. zł]		[%]		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
JST ogółem	22 755 189	8 667 648	38,1	25 550 260	9 117 312	35,7	112,3	105,2
Gminy, z tego:	11 533 008	3 444 063	29,9	12 855 257	3 475 063	27,0	111,5	100,9
– miejskie	3 478 743	1 102 093	31,7	3 867 425	1 091 317	28,2	111,2	99,0
– wiejskie	3 731 476	867 125	23,2	4 140 865	837 921	20,2	111,0	96,6
– miejsko-wiejskie	4 322 789	1 474 845	34,1	4 846 967	1 545 826	31,9	112,1	104,8
Powiaty	2 646 890	563 375	21,3	2 775 718	519 010	18,7	104,9	92,1
Miasta na prawach powiatu	7 196 542	4 248 774	59,0	8 317 708	4 854 802	58,4	115,6	114,3
Województwo samorządowe	1 378 748	411 436	29,8	1 601 577	268 436	16,8	116,2	65,2

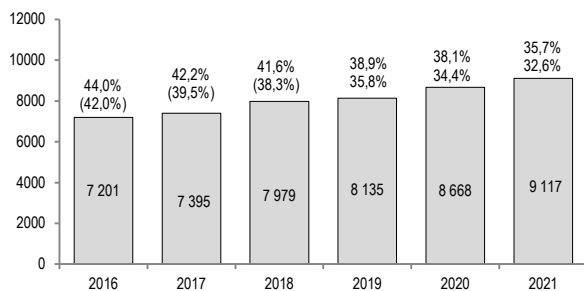
Zmiany poziomu zadłużenia dolnośląskich JST w długim horyzoncie czasowym (przedstawione na rys. 13) pozwalają zauważyć, że od 2016 r. zadłużenie stale wzrasta, przy czym dynamika wzrostu przyspiesza w następnych latach z 2,7% (w 2017 r.) do 7,9% (w 2018 r.) W roku 2019 zadłużenie zwalnia tempo wzrostu do 1,9%, aby w 2020 r. ponownie przyspieszyć do 6,5%, a w 2021 r. do 5,2%.

Zmiany poziomu zadłużenia i jego relacji do dochodów w latach 2020 i 2021 przedstawia tab. 19.

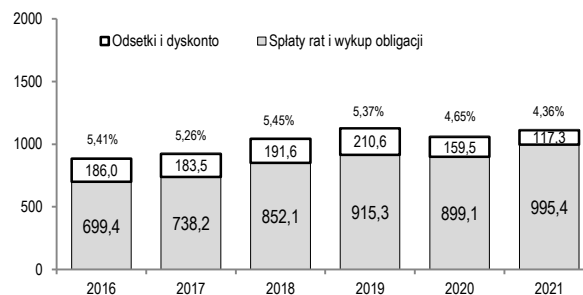
Wskaźnik zadłużenia dolnośląskich JST na koniec 2021 r. — obliczony relacją łącznej kwoty długu do wykonanych dochodów (bez uwzględnienia wyłączeń) — wyniósł 35,7% i w stosunku do roku poprzedniego uległ obniżeniu o 2,4 punktu proc. (w 2020 r. relacja wyniosła 38,1%). Dla porównania — wskaźnik zadłużenia JST w kraju w 2021 r. wyniósł 27,3% i w stosunku do 2020 r. obniżył się o 2,2%.

W 2021 r. najwyższa relacja łącznej kwoty długu do dochodów dotyczyła budżetów miast na prawach powiatu, dla których wyniosła 58,4% (dla porównania — w 2020 r. wyniosła 59,0%). Wskaźnik zadłużenia powiatów obniżył się o 2,6 punktu proc. i wyniósł 18,7%, z czego najwyższy dotyczył Powiatu Ząbkowickiego (33,0%), a najniższy Powiatu Dzierżoniowskiego (1,5%). Wskaźnik zadłużenia gmin wyniósł łącznie 27,0% w stosunku do 2020 r. spadł o 2,9 punktu proc. Najwyższy wskaźnik zadłużenia

dotyczył gmin: Ścinawa (61,5%), Wołów (59,8%), a najniższy — gmin: Bolesławiec w. (0,1%), Zagrodno (0,6%).



Rys. 13. Łączna kwota długu (w mln zł) i jej relacja do dochodów z wyłączeniami (% dochodów) dolnośląskich JST w latach 2016–2021

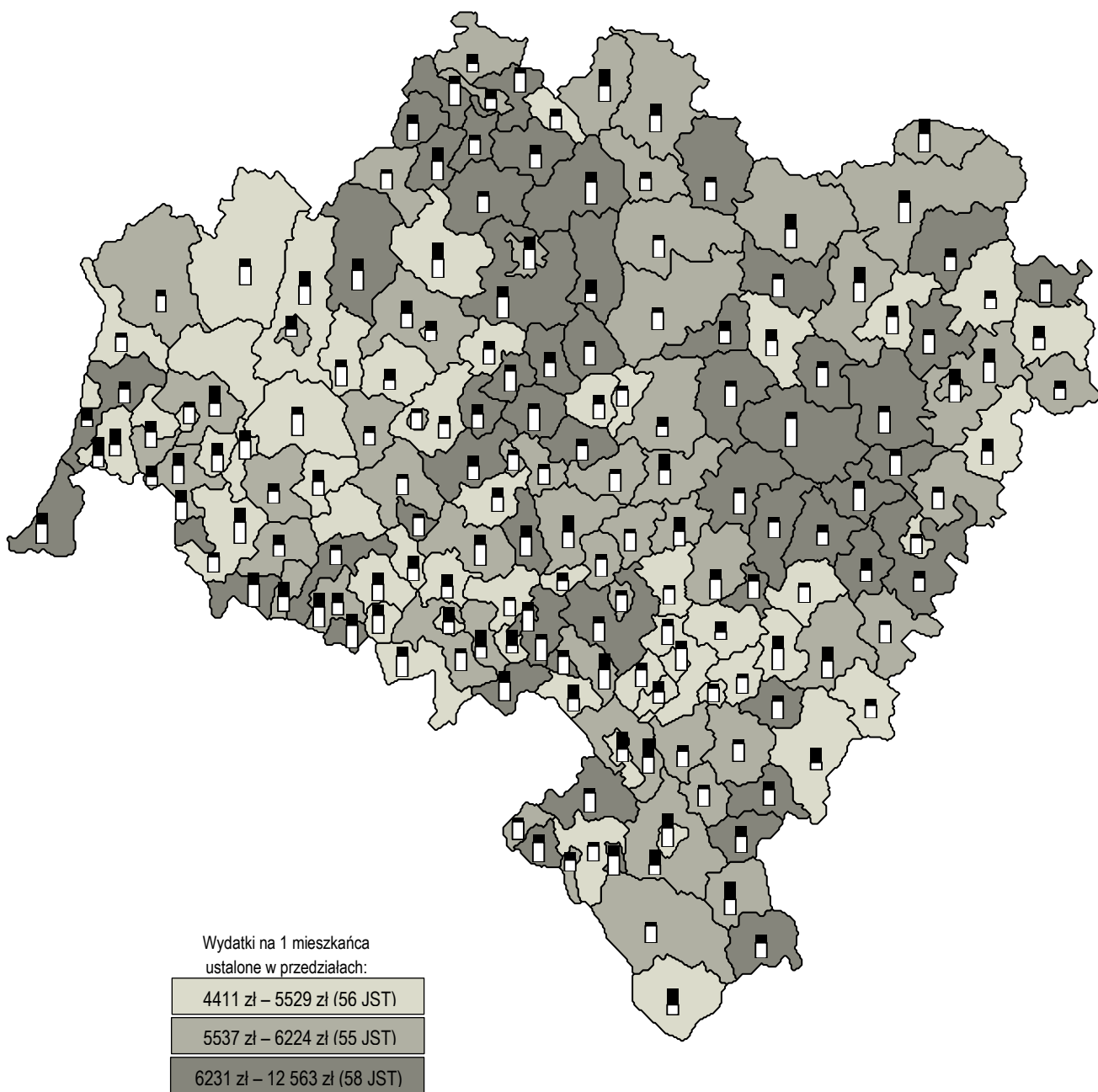


Rys. 14. Łączna kwota spłat rat kapitałowych wraz z należnymi odsetkami (w mln zł) oraz kształtowanie się wskaźnika spłaty w latach 2016–2021 (% dochodów) dolnośląskich JST

Zadłużenie dolnośląskich JST i jego relację do dochodów w latach 2016–2021 przedstawia rys. 13.

Łączna kwota dokonanych przez dolnośląskie JST w 2021 r. spłat kredytów i pożyczek oraz wykupu obligacji wraz z wydatkami na obsługę długu (odsetki, prowizje, dyskonto i wypłaty z tytułu udzielonych poręczeń) wyniosła 1 112,7 mln zł i była o 54,1 mln zł wyższa od obliczonej dla 2020 r., w tym kwota spłat była wyższa o 96,3 mln zł, a kwota wydatków na obsługę długu była niższa o 42,2 mln zł.

Zmiany poziomu łącznej kwoty spłat rat kapitałowych oraz wydatków na obsługę długu i ich relacje do wykonanych dochodów (z uwzględnieniem ustawowych wyłączeń) w latach 2016–2021 przedstawiono na rys. 14.



**Wydanki dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu  
na 1 mieszkańca w 2021 r. (w zł)**







## Zestawienie 2

**Wykonanie budżetów w JST województwa dolnośląskiego w 2021 r.**  
**— w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)\*\***

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY				WYDATKI			WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
	ogółem	z tego		w tym dochody własne	ogółem	z tego			
		bieżące	majątkowe			bieżące	majątkowe		
<b>JST województwa ogółem*</b>	<b>8 859</b>	<b>7 949</b>	<b>910</b>	<b>4 889</b>	<b>8 303</b>	<b>6 934</b>	<b>1 369</b>	<b>556</b>	<b>3 161</b>
<b>Województwo samorządowe</b>	<b>555</b>	<b>481</b>	<b>74</b>	<b>358</b>	<b>458</b>	<b>306</b>	<b>151</b>	<b>98</b>	<b>93</b>
<b>Powiaty</b>	<b>1 418</b>	<b>1 325</b>	<b>93</b>	<b>547</b>	<b>1 340</b>	<b>1 197</b>	<b>142</b>	<b>78</b>	<b>265</b>
Bolesławiecki	1 306	1 215	92	424	1 273	1 119	155	33	206
Dzierżoniowski	1 149	1 127	22	414	1 065	1 023	42	84	18
Głogowski	1 594	1 565	29	602	1 539	1 481	59	55	193
Górowski	1 531	1 477	54	465	1 449	1 387	62	82	470
Jaworski	1 599	1 424	175	629	1 382	1 249	134	217	114
Kamiennogórski	1 460	1 380	79	543	1 423	1 343	80	36	212
Karkonoski	1 475	1 371	104	697	1 311	1 251	60	164	194
Kłodzki	1 523	1 462	61	485	1 432	1 315	116	92	198
Legnicki	1 741	1 563	178	784	1 698	1 495	203	44	321
Lubański	1 314	1 267	46	393	1 338	1 205	133	-24	384
Lubiński	1 554	1 506	48	625	1 442	1 387	55	111	481
Lwówecki	1 790	1 652	138	463	1 670	1 506	163	120	183
Milicki	1 856	1 800	56	638	1 763	1 664	98	93	510
Oleśnicki	1 435	1 269	166	602	1 266	1 144	123	169	363
Oławski	1 312	1 204	108	547	1 331	1 089	241	-18	292
Polkowicki	1 175	1 029	146	550	1 022	877	145	153	212
Strzeliński	1 522	1 411	111	380	1 449	1 312	137	74	169
Średzki	1 208	1 005	203	514	1 130	853	277	78	213
Świdnicki	1 242	1 187	56	451	1 168	1 070	98	74	256
Trzebnicki	1 345	1 207	138	595	1 185	997	188	160	290
Wałbrzyski	1 179	1 126	52	438	1 136	1 015	120	43	218
Wolowski	1 668	1 615	54	441	1 608	1 512	96	61	510
wrocławski	1 178	1 100	78	719	1 156	840	316	22	163
Ząbkowicki	1 715	1 636	79	613	1 705	1 508	198	10	567
Zgorzelecki	1 408	1 333	75	599	1 360	1 286	75	47	150
Złotoryjski	1 653	1 384	269	409	1 587	1 289	299	66	544
<b>Miasta na prawach powiatu</b>	<b>8 983</b>	<b>8 184</b>	<b>799</b>	<b>5 603</b>	<b>8 688</b>	<b>7 326</b>	<b>1 362</b>	<b>295</b>	<b>5 243</b>
Jelenia Góra	7 707	7 079	628	3 686	7 193	6 687	506	514	2 554
Legnica	7 576	6 840	736	4 047	6 906	6 267	640	670	2 991
Wałbrzych	7 181	6 626	555	3 614	7 325	6 049	1 275	-144	6 243
Wrocław	9 659	8 789	871	6 411	9 374	7 782	1 591	286	5 744
<b>Gminy ogółem</b>	<b>6 565</b>	<b>5 804</b>	<b>761</b>	<b>3 477</b>	<b>6 107</b>	<b>5 100</b>	<b>1 008</b>	<b>458</b>	<b>1 775</b>
<b>Gminy miejskie</b>	<b>6 013</b>	<b>5 315</b>	<b>698</b>	<b>3 416</b>	<b>5 615</b>	<b>4 801</b>	<b>814</b>	<b>398</b>	<b>1 697</b>
Bielawa	5 638	5 031	607	2 569	5 181	4 631	550	458	1 306
Boguszów-Gorce	5 425	4 895	531	2 406	4 813	4 611	202	613	398
Bolesławiec	6 078	5 575	503	3 495	5 810	5 019	791	268	854
Chojnów	5 322	4 934	388	2 675	4 736	4 400	336	586	289
Duszynki-Zdrój	7 282	6 065	1 217	4 806	6 065	5 629	436	1 217	2 533
Dzierżoniów	5 370	4 734	635	2 895	4 754	4 102	652	615	1 379
Głogów	6 271	5 790	481	3 955	6 187	5 249	938	83	2 895
Jawor	6 093	5 176	917	3 336	5 643	4 439	1 205	450	1 576
Jedlina-Zdrój	7 353	5 125	2 228	3 500	6 546	4 913	1 632	807	1 957
Kamienna Góra	5 883	4 863	1 019	3 138	5 458	4 652	806	424	2 778
Karpacz	12 291	10 489	1 802	9 763	9 597	8 091	1 505	2 694	3 552
Kłodzko	5 623	4 924	699	2 946	5 358	4 557	800	265	1 344
Kowary	5 705	4 985	721	2 996	4 777	4 500	277	928	473
Kudowa-Zdrój	6 309	5 336	973	3 449	5 975	4 822	1 153	334	2 286
Lubań	5 342	4 934	407	3 001	4 847	4 512	335	495	1 577
Lubin	6 001	5 543	458	3 452	5 757	5 096	661	244	2 262
Nowa Ruda	5 422	4 553	869	2 938	4 936	4 443	492	486	2 131
Oleśnica	5 741	5 255	485	3 031	5 831	4 989	841	-90	571
Oława	5 547	5 249	298	2 906	5 498	4 488	1 010	49	1 706
Piechowice	6 020	5 353	667	3 911	5 603	4 823	779	418	0
Piława Górna	5 081	4 383	697	2 039	5 047	3 844	1 203	33	620
Polanica-Zdrój	7 698	5 966	1 732	5 301	8 077	5 360	2 717	-379	59
Szczawno-Zdrój	8 921	6 263	2 658	6 133	7 883	5 785	2 098	1 038	3 083
Szklarska Poręba	9 709	7 518	2 191	7 452	6 862	6 233	628	2 848	2 135
Świdnica	6 228	5 402	826	3 673	5 795	4 653	1 142	433	2 071
Świebodzice	5 406	5 146	260	2 976	4 998	4 557	441	409	540
Świeradów-Zdrój	12 225	8 422	3 803	8 414	10 815	8 418	2 397	1 409	5 480
Wojcieszów	7 039	5 725	1 314	3 114	6 231	5 080	1 151	809	1 261
Zawidów	5 058	4 639	419	2 652	4 411	4 166	245	647	156



Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY				WYDATKI			WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
	ogółem	z tego		w tym dochody własne	ogółem	z tego			
		bieżące	majątkowe			bieżące	majątkowe		
Zgorzelec	5 621	4 716	906	3 343	4 968	4 377	591	654	2 027
Złotoryja	5 949	5 120	828	3 343	5 552	4 608	944	396	1 600
<b>Gminy wiejskie</b>	<b>7 187</b>	<b>6 425</b>	<b>762</b>	<b>3 727</b>	<b>6 548</b>	<b>5 421</b>	<b>1 127</b>	<b>639</b>	<b>1 454</b>
Bolesławiec	5 628	5 528	100	2 930	5 131	4 422	709	497	4
Borów	5 749	4 834	915	2 167	5 457	4 371	1 086	292	688
Chojnów	6 973	5 699	1 274	3 619	6 199	5 206	993	774	1 548
Cieplowody	6 463	5 105	1 358	2 402	6 532	4 976	1 556	-69	209
Cieszków	5 822	5 568	254	1 803	5 796	5 026	770	26	1 143
Czarny Bór	7 454	5 575	1 879	4 021	5 542	4 658	885	1 912	482
Czernica	7 438	6 639	799	3 892	6 771	5 529	1 243	667	1 295
Długoleka	7 587	7 326	260	4 038	7 464	5 890	1 573	123	1 807
Dobromierz	8 255	6 305	1 949	3 228	8 434	5 267	3 167	-180	3 992
Dobroszyce	6 633	5 899	734	3 011	6 541	5 258	1 283	92	1 150
Domaniów	6 829	6 021	809	2 392	6 251	5 641	610	578	2 018
Dziadowa Kłoda	6 280	5 931	349	1 856	6 048	5 262	786	232	654
Dzierżoniów	5 851	4 943	908	2 457	5 208	4 388	820	643	1 155
Gaworzycy	7 055	6 174	881	3 151	6 967	4 726	2 241	88	2 052
Głogów	6 895	6 051	844	3 558	6 777	5 299	1 478	118	1 372
Grębotyce	10 977	10 227	749	7 857	12 563	8 089	4 474	-1 586	139
Gromadka	8 671	6 687	1 985	4 726	8 456	5 475	2 981	215	124
Janowice Wielkie	6 118	5 111	1 008	2 380	5 378	4 698	680	740	615
Jemielno	6 522	5 667	855	1 526	6 059	5 375	684	463	998
Jerzmanowa	12 110	11 561	550	8 559	10 440	9 122	1 318	1 670	4 482
Jeżów Sudecki	6 033	5 588	445	3 112	5 493	4 256	1 237	540	207
Jordanów Śląski	6 886	5 626	1 260	2 793	6 515	4 917	1 598	371	443
Kamienna Góra	6 982	5 641	1 340	3 333	6 136	5 023	1 113	846	681
Kłodzko	6 408	5 338	1 071	2 754	5 801	5 039	762	607	2 303
Kobierzyce	14 314	14 192	122	10 788	11 548	8 974	2 574	2 766	2 047
Kondratowice	5 946	5 682	263	2 391	5 468	5 296	172	478	793
Kostomłoty	6 049	5 820	228	2 453	5 659	4 800	859	390	573
Kotla	6 851	6 240	611	3 198	5 984	5 488	496	866	1 533
Krośnice	6 704	6 252	453	3 535	6 473	5 570	903	232	3 585
Krotoszyce	6 617	6 133	484	3 555	6 633	5 586	1 047	-16	1 255
Kunice	6 547	6 464	83	3 753	6 356	5 809	548	191	2 105
Legnickie Pole	7 719	7 041	678	4 647	7 548	6 241	1 307	172	1 099
Lewin Kłodzki	9 285	6 264	3 021	4 753	7 468	5 366	2 101	1 817	619
Lubań	6 694	5 289	1 404	2 309	5 882	4 671	1 210	812	1 010
Lubin	7 646	7 273	373	5 040	7 496	6 336	1 160	150	2 033
Łagiewniki	6 207	5 198	1 009	2 421	5 010	4 421	589	1 197	553
Malczyce	5 366	4 716	650	2 107	5 502	4 460	1 041	-135	726
Marcinowice	6 271	5 058	1 213	2 702	5 352	4 337	1 015	919	1 078
Marciszów	5 859	4 962	897	2 120	5 282	4 663	619	577	1 381
Męcinka	7 629	5 997	1 632	3 664	6 621	5 518	1 103	1 008	1 153
Mietków	6 323	5 584	740	3 260	5 786	5 400	386	537	1 042
Miękinia	7 526	6 547	979	3 859	6 988	5 661	1 327	537	1 827
Milkowice	6 296	5 361	934	3 532	5 255	4 836	420	1 040	1 790
Mściwojów	5 755	4 930	825	2 349	5 590	4 406	1 184	165	840
Mysłakowice	5 811	5 278	533	2 955	5 510	4 909	600	301	744
Niechlów	6 365	5 537	828	2 074	5 750	4 873	877	615	930
Nowa Ruda	7 068	5 208	1 860	3 000	5 650	4 722	928	1 418	1 113
Oleśnica	6 197	5 722	476	3 026	5 818	5 119	699	379	1 831
Oława	7 522	7 269	253	4 555	6 248	5 485	763	1 274	1 032
Osiecznica	6 032	5 732	300	2 866	5 419	5 026	393	613	0
Paszowice	5 985	4 928	1 057	2 444	5 287	4 799	488	697	815
Pęcław	6 181	5 402	778	2 162	5 065	4 868	197	1 115	1 920
Pielgrzymka	6 539	5 737	802	2 506	6 050	5 395	655	489	1 866
Platerówka	6 477	5 440	1 037	3 063	5 537	5 249	288	939	129
Podgórzyn	6 677	5 552	1 125	4 004	5 869	5 108	762	808	3 749
Przeworno	5 809	4 947	863	2 037	4 517	4 361	157	1 292	461
Radwanice	8 696	6 897	1 799	4 522	8 872	5 210	3 661	-175	816
Rudna	10 743	10 003	740	7 594	9 439	8 422	1 017	1 305	0
Ruja	6 982	5 371	1 611	3 703	5 313	4 833	480	1 669	865
Siekierczyn	5 495	5 299	196	2 422	5 437	4 856	581	58	562
Stara Kamienica	6 683	5 762	921	3 067	5 609	5 335	274	1 075	3 062
Stare Bogaczowice	6 193	5 035	1 158	2 362	5 212	4 339	872	981	0
Stoszowice	6 033	4 937	1 096	2 327	5 837	4 374	1 463	196	3 108
Sulików	5 799	5 319	480	3 103	4 870	4 658	212	930	638
Świdnica	7 033	5 758	1 275	3 572	6 843	5 170	1 674	190	2 848
Udanin	6 802	5 495	1 306	3 088	6 162	5 007	1 155	640	1 888
Walim	6 542	5 527	1 016	3 271	5 931	5 084	846	612	2 207

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY				WYDATKI			WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
	ogółem	z tego		w tym dochody własne	ogółem	z tego			
		bieżące	majątkowe			bieżące	majątkowe		
Warta Bolesławecka	5 688	5 525	162	2 573	5 433	5 061	372	255	0
Wądroże Wielkie	6 977	6 413	564	3 194	6 337	5 647	690	640	3 199
Wińsko	6 793	5 378	1 415	2 142	6 212	4 965	1 247	581	2 356
Wisznia Mała	7 693	7 362	331	4 563	6 926	5 318	1 607	767	3 082
Zagrodno	5 289	5 046	243	2 545	5 152	4 534	619	137	29
Zawonia	6 924	6 473	451	3 476	5 529	4 966	563	1 395	276
Zgorzelec	6 795	6 151	645	3 715	6 409	5 580	829	386	2 936
Złotoryja	5 532	5 228	304	2 425	5 214	4 809	405	318	1 295
Żórawina	7 328	6 610	718	3 790	6 277	5 492	785	1 051	173
Żukowice	8 442	7 532	910	5 049	7 885	6 056	1 829	557	1 196
<b>Gminy miejsko-wiejskie</b>	<b>6 561</b>	<b>5 744</b>	<b>816</b>	<b>3 336</b>	<b>6 192</b>	<b>5 109</b>	<b>1 083</b>	<b>368</b>	<b>2 092</b>
Bardo	6 684	5 350	1 334	3 340	5 910	4 897	1 013	773	3 264
Bierutów	5 590	5 112	477	2 236	5 425	4 757	668	165	2 911
Bogatynia	8 663	8 382	281	6 390	7 663	7 086	577	1 000	1 444
Bolków	6 394	5 533	862	2 670	5 690	5 157	533	704	1 131
Brzeg Dolny	6 581	6 206	376	4 183	6 413	5 426	987	168	1 693
Bystrzyca Kłodzka	6 199	5 310	889	2 643	5 632	4 680	951	568	997
Chocianów	5 354	4 815	539	2 532	4 961	4 507	454	393	1 210
Głuszyca	6 171	4 771	1 400	2 837	5 472	4 703	769	699	1 753
Góra	5 699	5 417	282	2 351	5 565	4 934	631	134	2 416
Gryfów Śląski	5 017	4 643	375	2 005	4 554	4 014	540	463	892
Jaworzyna Śląska	6 475	5 021	1 454	3 094	6 075	4 875	1 200	400	2 372
Jelcz-Laskowice	6 314	5 878	435	3 548	6 031	4 704	1 327	283	183
Kamieniec Żąbkowski	7 560	4 696	2 865	4 048	6 465	4 293	2 173	1 095	2 753
Kąty Wrocławskie	7 917	7 625	292	4 903	7 071	5 878	1 193	846	2 283
Łądek-Zdrój	6 734	4 892	1 842	3 818	5 811	4 853	959	922	2 545
Leśna	5 995	5 167	828	2 047	5 619	4 996	623	376	227
Lubawka	5 331	4 774	558	2 255	4 609	4 138	471	722	967
Lubomierz	7 456	5 668	1 787	1 895	6 192	5 385	807	1 264	1 415
Lwówek Śląski	5 033	4 879	154	2 345	4 561	4 187	375	472	733
Mieroszów	7 281	5 605	1 675	4 085	7 953	5 134	2 819	-672	1 175
Międzybórz	6 403	5 470	933	2 217	6 315	5 160	1 155	88	2 325
Międzylesie	6 216	4 908	1 308	2 331	5 448	4 547	901	768	0
Milicz	6 251	5 778	472	2 639	5 775	5 136	639	475	1 831
Mirsk	6 114	4 983	1 131	2 295	4 957	4 581	376	1 157	1 720
Niemcza	5 632	4 698	934	2 128	5 336	4 390	946	296	1 603
Nowogrodziec	5 182	4 905	277	2 369	4 831	4 356	475	350	1 412
Oborniki Śląskie	5 874	5 377	497	3 102	5 430	4 867	564	444	2 310
Olszyna	5 139	4 929	210	2 152	4 793	4 461	331	346	986
Pieńsk	5 299	4 571	728	2 176	5 211	4 109	1 102	88	1 331
Pieszycy	5 423	4 337	1 086	2 224	4 629	3 859	770	794	1 015
Polkowice	11 266	10 108	1 158	7 583	11 781	9 153	2 628	-515	4 663
Prochowice	6 238	5 661	576	2 910	6 325	5 209	1 115	-87	1 890
Prusice	6 575	5 700	874	3 077	6 409	5 141	1 267	166	3 829
Przemków	5 392	4 923	469	2 249	5 558	4 509	1 050	-166	3 087
Radków	6 925	5 746	1 179	3 747	6 518	5 346	1 172	407	1 843
Siechnice	7 850	7 495	355	4 510	8 155	6 296	1 859	-305	4 354
Sobótka	6 485	5 591	894	3 639	5 634	5 115	520	851	445
Stronie Śląskie	6 373	4 451	1 922	3 750	6 525	4 268	2 257	-152	1 415
Strzegom	6 516	5 627	890	3 621	5 781	4 884	897	735	1 710
Strzelin	5 724	5 502	222	3 058	5 668	4 933	735	56	2 879
Syców	5 544	5 124	420	2 651	5 290	4 674	615	254	1 428
Szczytna	5 551	4 609	942	2 122	5 188	4 181	1 006	363	476
Ścinawa	10 748	5 804	4 944	3 421	12 105	4 768	7 337	-1 357	6 614
Środa Śląska	6 989	6 194	795	4 251	6 062	5 131	931	927	2 060
Świerzawa	5 966	4 826	1 139	2 129	5 559	4 566	993	407	1 416
Trzebnica	6 091	5 774	317	3 125	5 893	5 064	829	198	3 211
Twardogóra	5 839	5 438	401	2 957	5 007	4 603	404	831	913
Wąsosz	7 401	5 943	1 458	2 623	6 539	5 245	1 295	862	1 359
Węglińiec	6 038	5 298	740	2 565	5 823	4 484	1 340	215	1 616
Wiązów	6 612	5 746	866	2 481	6 224	5 178	1 046	388	717
Wleń	6 934	5 277	1 656	3 003	5 382	4 777	606	1 552	2 481
Wolów	6 714	5 268	1 445	3 619	6 160	4 921	1 239	553	4 017
Żąbkowice Śląskie	5 837	5 055	783	2 910	6 020	4 888	1 131	-182	2 582
Ziębice	5 324	4 653	671	2 197	5 204	4 411	793	120	1 007
Złoty Stok	7 039	4 728	2 311	3 258	7 154	4 520	2 634	-115	4 191
Żarów	6 387	5 515	872	3 755	6 107	5 046	1 061	280	3 319
Zmigród	6 449	5 442	1 007	2 707	5 855	5 034	821	594	2 287

\*\* Według liczby ludności na dzień 30 czerwca 2020 r. (GUS).

## Zestawienie 3

## Wskaźniki i relacje w budżetach JST województwa dolnośląskiego w 2021 r. (w %)

Jednostki samorządu terytorialnego	Wskaźnik udziału		Relacja do wykonanych dochodów					
	dochodów własnych w dochodach ogółem	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wyniku budżetu	wyniku operacyjnego	wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku	łącznej kwoty spłat bez uwzględnienia wyłączeń	łącznej kwoty długu	
							bez uwzględnienia wyłączeń	z uwzględnieniem wyłączeń***
<b>JST województwa ogółem*</b>	<b>55,2</b>	<b>16,5</b>	<b>6,3</b>	<b>11,5</b>	<b>14,9</b>	<b>4,4</b>	<b>35,7</b>	<b>32,6</b>
<b>Województwo samorządowe</b>	64,5	33,1	17,6	31,5	32,2	12,8	16,8	14,3
<b>Powiaty</b>	<b>38,6</b>	<b>10,6</b>	<b>5,5</b>	<b>9,0</b>	<b>9,8</b>	<b>3,3</b>	<b>18,7</b>	<b>18,6</b>
Bolesławiecki	32,5	12,1	2,5	7,4	7,4	2,0	15,8	15,8
Dzierżoniowski	36,1	4,0	7,3	9,0	9,6	1,2	1,5	1,5
Głogowski	37,8	3,8	3,4	5,3	5,3	2,6	12,1	12,1
Górowski	30,3	4,3	5,4	5,9	6,1	1,4	30,7	30,7
Jaworski	39,3	9,7	13,6	11,0	11,1	1,9	7,1	7,1
Kamiennogórski	37,2	5,6	2,5	2,5	2,6	0,2	14,5	14,5
Karkonoski	47,2	4,6	11,1	8,2	9,8	9,3	13,1	13,1
Kłodzki	31,8	8,1	6,0	9,6	9,9	2,0	13,0	13,0
Legnicki	45,0	12,0	2,5	3,9	3,9	1,4	18,4	18,4
Lubański	29,9	10,0	-1,9	4,7	5,0	3,0	29,2	25,8
Lubiński	40,2	3,8	7,2	7,6	8,5	6,0	31,0	31,0
Lwówecki	25,9	9,8	6,7	8,1	8,2	2,5	10,2	10,2
Milicki	34,4	5,6	5,0	7,3	7,7	3,4	27,5	27,5
Oleśnicki	42,0	9,7	11,8	8,8	13,5	3,3	25,3	25,3
Oławski	41,7	18,1	-1,4	8,8	9,4	2,2	22,3	22,3
Polkowicki	46,8	14,2	13,1	12,9	12,9	5,6	18,0	18,0
Strzeliński	24,9	9,5	4,9	6,5	6,5	1,8	11,1	11,1
Średzki	42,6	24,5	6,5	12,6	17,8	3,4	17,7	17,7
Świdnicki	36,3	8,4	6,0	9,4	10,8	3,4	20,6	20,6
Trzebnicki	44,2	15,9	11,9	15,6	15,6	2,4	21,5	21,5
Wałbrzyski	37,1	10,6	3,7	9,4	9,4	3,5	18,5	18,5
Wolowski	26,4	6,0	3,6	6,2	6,7	12,3	30,6	30,6
wrocławski	61,0	27,4	1,9	22,1	23,0	4,2	13,8	13,8
Ząbkowicki	35,7	11,6	0,6	7,5	7,6	2,9	33,0	31,8
Zgorzelecki	42,6	5,5	3,4	3,3	4,1	1,9	10,6	10,6
Złotoryjski	24,7	18,8	4,0	5,8	5,8	1,2	32,9	32,9
<b>Miasta na prawach powiatu</b>	<b>62,4</b>	<b>15,7</b>	<b>3,3</b>	<b>9,6</b>	<b>15,1</b>	<b>4,3</b>	<b>58,4</b>	<b>51,5</b>
Jelenia Góra	47,8	7,0	6,7	5,1	9,6	2,6	33,1	17,0
Legnica	53,4	9,3	8,8	7,6	16,5	2,6	39,5	39,5
Wałbrzych	50,3	17,4	-2,0	8,0	10,4	5,7	86,9	63,8
Wrocław	66,4	17,0	3,0	10,4	16,0	4,5	59,5	54,7
<b>Gminy ogółem*</b>	<b>53,0</b>	<b>16,5</b>	<b>7,0</b>	<b>10,7</b>	<b>13,7</b>	<b>3,6</b>	<b>27,0</b>	<b>25,6</b>
<b>Gminy miejskie</b>	<b>56,8</b>	<b>14,5</b>	<b>6,6</b>	<b>8,5</b>	<b>13,4</b>	<b>3,8</b>	<b>28,2</b>	<b>27,1</b>
Bielawa	45,6	10,6	8,1	7,1	10,6	2,3	23,2	23,2
Boguszów-Gorce	44,3	4,2	11,3	5,2	7,4	2,6	7,3	7,3
Bolesławiec	57,5	13,6	4,4	9,2	14,3	3,7	14,0	14,0
Chojnów	50,3	7,1	11,0	10,0	14,5	3,9	5,4	5,4
Duszniki-Zdrój	66,0	7,2	16,7	6,0	8,7	6,5	34,8	27,8
Dzierżoniów	53,9	13,7	11,5	11,8	13,6	4,9	25,7	25,7
Głogów	63,1	15,2	1,3	8,6	13,8	4,5	46,2	46,2
Jawor	54,8	21,3	7,4	12,1	12,8	2,7	25,9	23,3
Jedlina-Zdrój	47,6	24,9	11,0	2,9	19,5	5,1	26,6	8,9
Kamienna Góra	53,3	14,8	7,2	3,6	10,9	2,0	47,2	47,2
Karpacz	79,4	15,7	21,9	19,5	20,0	4,9	28,9	28,9
Kłodzko	52,4	14,9	4,7	6,5	9,2	3,0	23,9	23,9
Kowary	52,5	5,8	16,3	8,5	17,5	6,8	8,3	8,3
Kudowa-Zdrój	54,7	19,3	5,3	8,1	12,5	4,9	36,2	31,3
Lubań	56,2	6,9	9,3	7,9	11,4	4,6	29,5	29,5
Lubin	57,5	11,5	4,1	7,5	12,4	2,9	37,7	37,7
Nowa Ruda	54,2	10,0	9,0	2,0	5,7	3,5	39,3	27,2
Oleśnica	52,8	14,4	-1,6	4,6	9,4	1,5	10,0	10,0
Oława	52,4	18,4	0,9	13,7	14,8	4,3	30,8	30,8
Piechowice	65,0	13,9	6,9	8,8	13,0	0,3	0,0	0,0
Piława Górna	40,1	23,8	0,7	10,6	12,0	1,9	12,2	12,2
Polanica-Zdrój	68,9	33,6	-4,9	7,9	14,7	0,6	0,8	0,8
Szczawno-Zdrój	68,7	26,6	11,6	5,4	16,0	2,4	34,6	34,6
Szklarska Poręba	76,7	9,2	29,3	13,2	20,6	2,7	22,0	22,0
Świdnica	59,0	19,7	7,0	12,0	17,7	4,5	33,3	33,3
Świebodzice	55,1	8,8	7,6	10,9	13,2	3,2	10,0	10,0
Świeradów-Zdrój	68,8	22,2	11,5	0,0	13,8	8,3	44,8	29,0
Wojcieszów	44,2	18,5	11,5	9,2	11,3	2,0	17,9	9,7
Zawidów	52,4	5,6	12,8	9,4	10,8	4,1	3,1	3,1

Jednostki samorządu terytorialnego	Wskaźnik udziału		Relacja do wykonanych dochodów					
	dochodów własnych w dochodach ogółem	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wyniku budżetu	wyniku operacyjnego	wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku	łącznej kwoty spłat bez uwzględnienia wyłączeń	łącznej kwoty długu	
							bez uwzględnienia wyłączeń	z uwzględnieniem wyłączeń***
Zgorzelec	59,5	11,9	11,6	6,0	18,6	7,2	36,1	34,4
Złotoryja	56,2	17,0	6,7	8,6	13,1	4,7	26,9	26,9
<b>Gminy wiejskie</b>	<b>51,9</b>	<b>17,2</b>	<b>8,9</b>	<b>14,0</b>	<b>16,0</b>	<b>2,9</b>	<b>20,2</b>	<b>19,3</b>
Bolesławiec	52,1	13,8	8,8	19,6	20,5	0,1	0,1	0,1
Borów	37,7	19,9	5,1	8,1	8,8	1,9	12,0	11,7
Chojnów	51,9	16,0	11,1	7,1	19,9	4,7	22,2	22,2
Ciepłowody	37,2	23,8	-1,1	2,0	2,8	0,3	3,2	3,2
Cieszków	31,0	13,3	0,4	9,3	9,3	2,4	19,6	13,7
Czarny Bór	53,9	16,0	25,6	12,3	14,8	6,0	6,5	6,5
Czernica	52,3	18,4	9,0	14,9	23,8	3,9	17,4	17,4
Długoleka	53,2	21,1	1,6	18,9	19,6	3,5	23,8	23,8
Dobromierz	39,1	37,6	-2,2	12,6	14,7	5,3	48,4	48,4
Dobroszyce	45,4	19,6	1,4	9,7	12,2	3,5	17,3	17,3
Domaniów	35,0	9,8	8,5	5,6	5,6	6,2	29,6	29,6
Dziadowa Kłoda	29,6	13,0	3,7	10,6	10,7	2,9	10,4	10,4
Dzierżoniów	42,0	15,7	11,0	9,5	12,0	1,8	19,7	19,7
Gaworzyce	44,7	32,2	1,3	20,5	20,9	3,2	29,1	8,7
Głogów	51,6	21,8	1,7	10,9	11,1	2,1	19,9	19,9
Grębobocice	71,6	35,6	-14,5	19,5	19,5	0,2	1,3	1,3
Gromadka	54,5	35,2	2,5	14,0	22,1	0,7	1,4	1,4
Janowice Wielkie	38,9	12,6	12,1	6,7	7,7	3,9	10,1	10,1
Jemielno	23,4	11,3	7,1	4,5	4,7	3,6	15,3	15,3
Jerzmanowa	70,7	12,6	13,8	20,1	20,1	2,9	37,0	37,0
Jeżów Sudecki	51,6	22,5	9,0	22,1	23,6	2,7	3,4	3,4
Jordanów Śląski	40,6	24,5	5,4	10,3	10,3	1,6	6,4	6,4
Kamienna Góra	47,7	18,1	12,1	8,9	11,8	1,9	9,8	5,2
Kłodzko	43,0	13,1	9,5	4,7	5,8	4,0	35,9	35,9
Kobierzyce	75,4	22,3	19,3	36,5	36,6	1,3	14,3	14,3
Kondratowice	40,2	3,1	8,0	6,5	7,2	2,2	13,3	13,3
Kostomłoty	40,6	15,2	6,4	16,9	17,7	2,1	9,5	9,5
Kotla	46,7	8,3	12,6	11,0	11,3	3,3	22,4	22,4
Krośnice	52,7	13,9	3,5	10,2	12,8	8,1	53,5	53,5
Krotoszyce	53,7	15,8	-0,2	8,3	9,1	5,3	19,0	19,0
Kunice	57,3	8,6	2,9	10,0	10,0	3,3	32,1	32,1
Legnickie Pole	60,2	17,3	2,2	10,4	10,8	2,7	14,2	14,2
Lewin Kłodzki	51,2	28,1	19,6	9,7	12,1	2,7	6,7	0,8
Lubań	34,5	20,6	12,1	9,2	10,1	2,2	15,1	15,1
Lubin	65,9	15,5	2,0	12,3	14,0	2,9	26,6	26,6
Łagiewniki	39,0	11,8	19,3	12,5	12,7	1,6	8,9	8,9
Malczyce	39,3	18,9	-2,5	4,8	7,4	4,1	13,5	13,5
Marcinowice	43,1	19,0	14,7	11,5	13,0	5,0	17,2	17,2
Marciszów	36,2	11,7	9,9	5,1	6,0	4,2	23,6	10,8
Męcinka	48,0	16,7	13,2	6,3	10,6	4,3	15,1	15,1
Mietków	51,6	6,7	8,5	2,9	8,6	3,3	16,5	16,5
Miękinia	51,3	19,0	7,1	11,8	16,4	1,8	24,3	24,3
Miłkowice	56,1	8,0	16,5	8,3	22,8	3,9	28,4	28,4
Mściwojów	40,8	21,2	2,9	9,1	9,1	4,8	14,6	11,3
Mysłakowice	50,9	10,9	5,2	6,3	7,8	1,6	12,8	0,0
Niechlów	32,6	15,3	9,7	10,4	10,8	1,5	14,6	14,6
Nowa Ruda	42,4	16,4	20,1	6,9	9,1	2,7	15,7	15,7
Oleśnica	48,8	12,0	6,1	9,7	11,3	1,8	29,5	29,5
Olawa	60,6	12,2	16,9	23,7	24,6	5,6	13,7	13,7
Osiecznica	47,5	7,3	10,2	11,7	11,8	0,0	0,0	0,0
Paszowice	40,8	9,2	11,6	2,2	2,5	6,0	13,6	7,7
Pęcław	35,0	3,9	18,0	8,7	8,7	3,4	31,1	29,0
Pielgrzymka	38,3	10,8	7,5	5,2	5,5	2,5	28,5	22,9
Platerówka	47,3	5,2	14,5	2,9	4,7	0,6	2,0	2,0
Podgórzyn	60,0	13,0	12,1	6,6	14,4	2,7	56,2	56,2
Przeworno	35,1	3,5	22,2	10,1	11,2	2,3	7,9	7,9
Radwanice	52,0	41,3	-2,0	19,4	21,7	4,0	9,4	9,4
Rudna	70,7	10,8	12,1	14,7	15,7	0,0	0,0	0,0
Ruja	53,0	9,0	23,9	7,7	8,1	3,2	12,4	12,4
Siekierczyn	44,1	10,7	1,1	8,1	8,6	3,1	10,2	8,6
Stara Kamienica	45,9	4,9	16,1	6,4	7,2	5,4	45,8	38,6
Stare Bogaczowice	38,1	16,7	15,8	11,2	12,7	0,0	0,0	0,0
Stoszowice	38,6	25,1	3,3	9,3	10,1	10,6	51,5	37,8
Sulików	53,5	4,4	16,0	11,4	11,8	3,5	11,0	11,0
Świdnica	50,8	24,5	2,7	8,4	11,5	3,7	40,5	40,5
Udanin	45,4	18,7	9,4	7,2	10,3	3,5	27,8	27,8
Walim	50,0	14,3	9,4	6,8	7,2	4,8	33,7	33,7

Jednostki samorządu terytorialnego	Wskaźnik udziału		Relacja do wykonanych dochodów					
	dochodów własnych w dochodach ogółem	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wyniku budżetu	wyniku operacyjnego	wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku	łącznej kwoty spłat bez uwzględnienia wyłączeń	łącznej kwoty długu	
							bez uwzględnienia wyłączeń	z uwzględnieniem wyłączeń***
Warta Bolesławecka	45,2	6,8	4,5	8,2	8,2	0,1	0,0	0,0
Wądroże Wielkie	45,8	10,9	9,2	11,0	13,3	2,7	45,9	45,9
Wińsko	31,5	20,1	8,5	6,1	6,8	2,4	34,7	26,4
Wisznia Mała	59,3	23,2	10,0	26,6	27,5	4,1	40,1	40,1
Zagrodno	48,1	12,0	2,6	9,7	10,3	0,3	0,6	0,6
Zawonia	50,2	10,2	20,1	21,8	21,8	2,6	4,0	4,0
Zgorzelec	54,7	12,9	5,7	8,4	11,4	5,7	43,2	43,2
Złotoryja	43,8	7,8	5,7	7,6	8,7	2,4	23,4	23,4
Żórawina	51,7	12,5	14,3	15,3	18,9	1,7	2,4	2,4
Zukowice	59,8	23,2	6,6	17,5	17,7	1,8	14,2	9,8
<b>Gminy miejsko-wiejskie</b>	<b>50,8</b>	<b>17,5</b>	<b>5,6</b>	<b>9,7</b>	<b>11,9</b>	<b>3,9</b>	<b>31,9</b>	<b>29,9</b>
Bardo	50,0	17,1	11,6	6,8	9,4	4,8	48,8	30,8
Bierutów	40,0	12,3	3,0	6,4	7,0	4,9	52,1	52,1
Bogatynia	73,8	7,5	11,5	15,0	15,3	3,2	16,7	16,7
Bolków	41,8	9,4	11,0	5,9	7,2	3,3	17,7	11,3
Brzeg Dolny	63,6	15,4	2,6	11,9	16,2	2,8	25,7	25,7
Bystrzyca Kłodzka	42,6	16,9	9,2	10,2	11,0	11,7	16,1	16,1
Chocianów	47,3	9,1	7,3	5,8	7,6	3,0	22,6	22,6
Głuszyca	46,0	14,1	11,3	1,1	2,8	6,1	28,4	28,4
Góra	41,3	11,3	2,4	8,5	9,8	5,9	42,4	42,4
Gryfów Śląski	40,0	11,9	9,2	12,5	14,1	4,7	17,8	13,8
Jaworzyna Śląska	47,8	19,8	6,2	2,3	4,0	1,2	36,6	22,7
Jelcz-Laskowice	56,2	22,0	4,5	18,6	19,6	1,9	2,9	2,9
Kamieniec Ząbkowicki	53,5	33,6	14,5	5,3	6,3	1,5	36,4	36,4
Kąty Wrocławskie	61,9	16,9	10,7	22,1	22,2	4,2	28,8	28,8
Łądek-Zdrój	56,7	16,5	10,7	0,6	8,7	5,0	37,8	37,8
Leśna	34,2	11,1	13,7	2,9	4,3	1,6	3,8	3,8
Lubawka	42,3	10,2	6,3	11,9	14,5	2,8	18,1	13,6
Lubomierz	25,4	13,0	13,5	3,8	4,7	2,1	19,0	19,0
Lwówek Śląski	46,6	8,2	17,0	13,8	16,0	4,0	14,6	14,6
Mieroszów	56,1	35,5	9,4	6,5	11,6	3,8	16,1	16,1
Międzybórz	34,6	18,3	-9,2	4,8	5,1	3,5	36,3	24,1
Międzylesie	37,5	16,5	1,4	5,8	6,3	0,1	0,0	0,0
Milicz	42,2	11,1	12,4	10,3	12,6	2,9	29,3	29,3
Mirsk	37,5	7,6	7,6	6,6	8,2	3,9	28,1	14,6
Niemcza	37,8	17,7	18,9	5,5	7,2	2,2	28,5	27,5
Nowogrodziec	45,7	9,8	5,3	10,6	11,0	2,9	27,2	27,2
Oborniki Śląskie	52,8	10,4	6,8	8,7	12,7	2,9	39,3	39,3
Olszyna	41,9	6,9	7,6	9,1	12,9	3,3	19,2	19,2
Pieńsk	41,1	21,1	6,7	8,7	11,5	2,6	25,1	18,0
Pieszycy	41,0	16,6	1,7	8,8	12,1	2,9	18,7	18,7
Polkowice	67,3	22,3	-4,6	8,5	8,8	6,1	41,4	41,4
Prochowice	46,6	17,6	-1,4	7,2	8,4	3,6	30,3	26,1
Prusice	46,8	19,8	2,5	8,5	12,5	1,2	58,2	58,2
Przemków	41,7	18,9	-3,1	7,7	8,7	4,9	57,3	57,3
Radków	54,1	18,0	5,9	5,8	10,7	4,0	26,6	21,1
Siechnice	57,5	22,8	-3,9	15,3	16,3	4,4	55,5	55,5
Sobótka	56,1	9,2	13,1	7,3	10,9	1,8	6,9	6,9
Stronie Śląskie	58,8	34,6	-2,4	2,9	15,7	2,6	22,2	22,2
Strzegom	55,6	15,5	11,3	11,4	13,0	4,4	26,2	26,2
Strzelin	53,4	13,0	1,0	9,9	11,9	4,7	50,3	50,3
Syców	47,8	11,6	4,6	8,1	11,3	4,0	25,8	23,8
Szczytna	38,2	19,4	6,5	7,7	9,1	3,0	8,6	8,2
Ścinawa	31,8	60,6	-12,6	9,6	13,3	3,8	61,5	32,9
Środa Śląska	60,8	15,4	13,3	15,2	16,5	3,9	29,5	29,5
Świerzawa	35,7	17,9	6,8	4,4	5,9	3,6	23,7	23,7
Trzebnica	51,3	14,1	3,2	11,7	14,7	3,7	52,7	52,7
Twardogóra	50,7	8,1	14,2	14,3	15,9	5,3	15,6	15,6
Wąsosz	35,4	19,8	11,6	9,4	9,9	2,5	18,4	18,4
Węglińiec	42,5	23,0	3,6	13,5	14,1	5,5	26,8	23,8
Wiązów	37,5	16,8	5,9	8,6	10,3	2,3	10,8	4,5
Wleń	43,3	11,3	22,4	7,2	9,4	7,7	35,8	29,4
Wolów	53,9	20,1	8,2	5,2	9,8	4,7	59,8	59,8
Ząbkowice Śląskie	49,8	18,8	-3,1	2,8	4,9	2,9	44,2	40,5
Ziębice	41,3	15,2	2,3	4,6	7,0	2,6	18,9	18,9
Złoty Stok	46,3	36,8	-1,6	3,0	4,5	10,3	59,5	55,8
Żarów	58,8	17,4	4,4	7,3	12,5	4,2	52,0	40,5
Zmigród	42,0	14,0	9,2	6,3	13,5	3,4	35,5	35,5

\*\*\* Kredyty i pożyczki oraz wyemitowane papiery wartościowe na realizację programów, projektów lub zadań finansowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 u.f.p.

**Analizę sporządzili:**

Ewa Dudek (cz. 4 i 7)  
Magdalena Głowacz (cz. 1 oraz tabele, rysunki, kartogram i zestawienia)  
Wojciech Kańczuga (cz. 9)  
Małgorzata Kowalska (cz. 5 i 6)  
Ewa Królikowska (cz. 2)  
Magdalena Orlikowska (cz. 10 i 11)  
Katarzyna Rydzewska (cz. 3)  
Mariola Zakrzewska (cz. 8)